

Luonnos 12.4.2022 lausunnoille lähtevä

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia, peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta annettua lakia, verotusmenettelystä annettua lakia, tuloverolakia ja valtiokonttorista annettua lakia. Esitykseen sisältyvät lainsäädännössä edellytetyt vuoden 2023 rahoituksesta lukien tehtävät tarkistukset sekä eräitä muita sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen toimeenpanon yhteydessä tarpeellisiksi osoittautuneita lainsäädäntömuutoksia.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa tarkistettaisiin hyvinvointialueiden vuosittaista palvelutarpeen kasvun arviota vuosille 2023–2026 perustuen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen. Lisäksi ehdotetaan, että indeksikorotus otettaisiin vuosittain huomioon myös palvelutarpeen arvioidun kasvun ja toteutuneiden kustannusten jälkikäteisen tarkistamisen osalta ja että jälkikäteisen tarkistuksen laskentatavasta säädettäisiin laissa.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uudesta rahoituksen määräytymistekijästä, jolla otettaisiin huomioon yliopistosairaala-alueiden muita hyvinvointialueita korkeampia kustannuksia.

Hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen määräytymistä koskevissa säännöksissä terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tehtäväkohtaiset painotukset tarkistettaisiin vuoden 2022 kustannustietojen pohjalta. Terveiden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistettaisiin uusimpien Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen perustuvien tietojen pohjalta. Lisäksi hyvinvointialuekohtainen rahoitus ehdotetaan tarkistettavaksi kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella ja mahdollinen erotus vuonna 2023 maksettuaan rahoitukseen nähden korvattavaksi hyvinvointialueille vuonna 2024.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain voimaantulosäännöksissä säädettäisiin perushinnoista vuoden 2022 tasolla sekä täsmennettäisiin säännöksiä siitä, miten kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät kustannukset tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella. Lisäksi säädettäisiin kustannustenjaon tarkistuksen laskentatavasta ja tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia, jotka johtuvat voimassa olevaan lakiin tehdyistä muutoksista.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta annetussa laissa säädettäisiin kuntien vuoden 2023 tuloveroprosentin leikkausprosentiksi 12,64. Lisäksi verotusmenettelystä annettuun lakiin ja tuloverolakiin tehtäisiin muutokset kunnan tuloveroprosentin alentamista koskevien laskelmien päivityksen johdosta.

Valtiokonttorista annetussa laissa säädettäisiin hyvinvointialueiden taloustietojen raportointiin ja taloustietovarannon ylläpitämiseen liittyvistä Valtiokonttorin tehtävistä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Lait voimaantulolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta	6
2.2 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.....	9
2.3 Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta	11
2.4 Laki verotusmenettelystä	11
2.5 Tuloverolaki	12
2.6 Laki valtiokonttorista	12
3 Tavoitteet	13
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	13
4.1.1 Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettu laki	13
4.1.2 Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki	14
4.1.3 Kuntien tuloveroprosentin leikkaus vuonna 2023.....	14
4.1.4 Valtiokonttorin tehtävät taloustietovarannon ylläpitäjänä	14
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	14
4.2.1 Yleistä esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnista	14
4.2.2 Vaikutukset kuntatalouteen	15
4.2.2.1 Rahoitusjärjestelmämuutosten vaikutukset kuntien talouden tasapainoon	15
4.2.2.2 Kunnista siirtyvät kustannukset ja tulot	17
4.2.2.3 Kuntiin jäävien tehtävien kustannukset ja tulot	18
4.2.2.4 Valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasaus ja laskelmien tarkistaminen	19
4.2.2.5 Vaikutukset kunnittain, kuntaryhmittäin ja alueellisesti	20
4.2.2.6 Arvio kuntien taloudellisesta tilanteesta uudistuksen jälkeen	22
4.2.2.7 Arvio uudistuksen vaikutuksista kuntien valtionsuuteen	23
4.2.3 Vaikutukset hyvinvointialueiden rahoitukseen	24
4.2.3.1 Yleistä vaikutuksista	24
4.2.3.2 Koko maan tason tarkastelu	24
4.2.3.3 Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettokustannukset.....	25
4.2.3.4 Tarvetekijöiden päivitys ja ehdotettu uusi määräytymistekijä	28
4.2.3.4 Hyvinvointialuekohtaiset arviot rahoituksen tasosta.....	30
4.2.4 Yhteenveto kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituksen muutoksesta	34
4.2.5 Vaikutukset valtiontalouteen.....	35

4.2.5.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen rahoitus	35
4.2.5.2 Valtiokonttorin tehtävien rahoitus.....	35
4.2.6 Vaikutukset verotukseen	36
4.2.6.1 Verotulojen siirtäminen kunnilta valtiolle.....	36
4.2.6.2 Vaikutukset verovelvollisille	37
4.2.6.3 Vaikutukset verotukseen Ahvenanmaalla	38
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	39
6 Lausuntopalaute.....	40
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	40
8 Lakia alemman asteinen sääntely	48
9 Voimaantulo	48
10 Toimeenpano ja seuranta	49
11 Suhde muihin esityksiin.....	49
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	49
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	50
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	50
LAKIEHDOTUKSET	53
hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	53
kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	65
sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 55 §:n muuttamisesta.....	68
verotusmenettelystä annetun lain 91 b §:n muuttamisesta	68
tuloverolain 124 §:n muuttamisesta	69
valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	70
LIITTEET	71
RINNAKKAISTEKSTIT	71
hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	71
kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	75
sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 55 §:n muuttamisesta.....	79
verotusmenettelystä annetun lain 91 b §:n muuttamisesta	79
tuloverolain 124 §:n muuttamisesta	80
valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	81

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023. Samaan aikaan tulevat voimaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annettu laki (617/2021) ja uusi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki (618/2021), jolla kumotaan nykyinen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki (1704/2009).

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 33 §:n 3 momentissa on säädetty eräiden lainkohtien tarkistamisesta ennen lainsäädännön voimaantuloa. Lain 7 §:ssä tarkoitettu vuosittainen palvelutarpeen kasvun arvio, 13 §:n 3 momentissa tarkoitettut terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tehtäväkohtaiset painotukset sekä 14 §:ssä tarkoitettut terveyden-, vanhus- ja sosiaalihuollon tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistetaan ensimmäisen kerran vuoden 2023 rahoituksesta lukien.

Uuden kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 58 §:n 3 momentin perustelujen mukaan mainitun lainkohdan mukaiset perushinnat on tarpeen vielä erikseen säätää vuoden 2022 tasossa, kun tähän tarvittava tietopohja on käytettävissä. Lakiin on myös tarpeen tehdä vastaavat muutokset, jotka on lain hyväksymisen jälkeen tehty vuoden 2022 loppuun saakka sovellettavaan nykyiseen peruspalvelujen valtionosuuslakiin.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain (jäljempänä voimaannpanolaki) 55 §:ssä säädetään uudistuksen rahoitukseen liittyvästä kuntien veroprosentin leikkaamisesta vuonna 2023 tietyn prosenttiosuuden verran. Hallituksen esityksessä HE 241/2020 vp. on todettu, että pykälää on tarpeen vielä muuttaa rahoituslaskelmien päivittämisen jälkeen vuonna 2022.

Uudistuksen toimeenpanon yhteydessä lainsäädännössä on havaittu myös eräitä muita täsmennystarpeita.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevat ehdotukset on valmisteltu yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijoiden kanssa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia koskevia ehdotuksia on valmisteltu yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijoiden kanssa ja kustannusten jaon tarkistuksen laskenta lisäksi Suomen Kuntaliiton asiantuntijoiden kanssa. Ehdotuksia on käsitelty sosiaali- ja terveysministeriön toimikaudeksi 27.8.2019–31.5.2023 asettamassa rahoitusjaostossa ja sote-johtoryhmässä sekä valtioneuvoston sote-ministerityöryhmässä.

Esitysluonnoksesta on kuultu valmistelun yhteydessä Suomen Kuntaliittoa, valittuja kuntia ja hyvinvointialueita 20.4.2022 järjestetyssä kuulemistilaisuudessa. Lisäksi esitysluonnos on ollut kommentoitavana ajalla 13.-21.4.2022 lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Esityksen valmistelussa tarvittavien tilasto- ja muiden aineistojen kuten väestörakennetilaston ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusten valmistumisajankohdista johtuen tavanomaisen lausuntokierroksen toimittaminen ei ole ollut aikataulullisesti mahdollista. Esityksen valmistelua koskevat tiedot on julkaistu verkko-osoitteessa <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM014:00/2022>.

Esitys on käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Ahvenanmaan maakuntaa on kuultu tuloverolakiin ehdotetusta teknisluonteisesta muutoksesta.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia (jäljempänä *rahoituslaki*) sovelletaan valtion rahoituksen myöntämiseen hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) tarkoitettujen hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kustannusten kattamiseen. Lakia ei kuitenkaan sovelleta hyvinvointialueiden kustannusten kattamiseen sellaisissa tehtävissä, joiden rahoituksesta on erikseen muualla säädetty tai muualla laissa säädetyn nojalla valtion talousarviossa erikseen määrätty. Lakia sovelletaan myös Helsingin kaupungin järjestämisvastuulle kuuluvien hyvinvointialueiden tehtävien rahoitukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (615/2021) tarkoitettujen HUS-yhtymän järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien rahoitus katetaan Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tämän lain nojalla saamalla rahoituksella. Lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa. Rahoituslain yksityiskohtaiset perustelut sisältyvät hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta koskevaan hallituksen esitykseen 241/2020 vp.

Rahoituslain 3 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden valtion rahoituksen määräytymisestä. Rahoituksen määräytymistekijöitä ovat hyvinvointialueen asukasmäärä, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavat tekijät, asukastiheys, vieraskielisyys, kaksikielisyys, saaristoisuus, saamenkielisyys, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet ja pelastustoimen riskitekijät. Pykälän 1 momentissa säädetään näiden määräytymistekijöiden osuuksista lain voimaantulovuotta edeltävänä vuotena.

Rahoituslain 7 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen muutoksen huomioon ottamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä palvelutarpeen muutos otetaan huomioon siihen määrään asti, että käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta, joka on seuraava:

- 1) 1,04 prosenttia vuonna 2023;
- 2) 1,03 prosenttia vuonna 2024;
- 3) 1,07 prosenttia vuonna 2025;

4) 1,05 prosenttia vuonna 2026.

Pykälän 2 momentin mukaan arvio palvelutarpeen vuosittaisesta kasvusta perustuu Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen. Palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta säädetään vähintään neljän vuoden välein. Rahoituslain 33 §:n mukaan 7 §:ssä tarkoitettu vuosittainen palvelutarpeen kasvun arvio tarkistetaan kuitenkin ensimmäisen kerran vuoden 2023 rahoituksesta lukien.

Rahoituslain 36 §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 7 §:n 1 momentissa säädetään, palvelutarpeen arvioitua vuosittaista kasvua korotetaan 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023–2029. Lisäksi 36 §:n 2 momentin mukaan 7 §:n 1 momentissa säädetystä poiketen vuosina 2023 ja 2024 hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu otetaan etukäteen huomioon hyvinvointialueen rahoituksen tasoa tarkistettaessa täysimääräisesti.

Rahoituslain 8 §:ssä säädetään kustannustason muutoksen huomioon ottamisesta maakuntien rahoituksessa. Pykälän 1 momentin mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti. Pykälän 2 momentissa säädetään hyvinvointialueiden hintaindeksin laskennasta.

Rahoituslain 10 §:n mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan huomioon vuosittain jälkikäteen hyvinvointialueiden Valtiokonttorille toimittamien tilinpäätöstietojen mukaiset lain 5 §:ssä tarkoitettut kustannukset (*toteutuneet kustannukset*) varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta siten, että kyseisen vuoden laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotus lisätään rahoitukseen tai vähennetään rahoituksesta. Pykälässä ei säädetä tarkemmin siitä, miten laskenta tulee tehdä.

Rahoituslain 13 §:n 3 momentin mukaan terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia tehtäväkohtaisia painotuksia:

Terveydenhuolto	59,16 prosenttia
Vanhustenhuolto	19,78 prosenttia
Sosiaalihuolto	21,06 prosenttia

Pykälän 4 momentin mukaan tehtäväkohtaiset painotukset muuttuvat hyvinvointialueiden uusien ja laajenevien tehtävien perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti. Tehtäväkohtaisista painotuksista säädetään vähintään kolmen vuoden välein. Rahoituslain voimaantulosäännöksen (33 § 2 mom.) mukaan tehtäväkohtaiset painotukset tulee kuitenkin päivittää ensimmäisen kerran jo ennen lain voimaantuloa vuoden 2023 rahoituksesta lukien.

Rahoituslain 14 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimet lasketaan terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavien sairauksiin ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvien tarvetekijöiden ja niiden painokertoimien sekä 13 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtäväkohtaisten painotusten perusteella. Tarvetekijät ja niiden painokertoimet ovat lain liitteenä.

Pykälän 4 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetuista palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavista tarvetekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen perustuen vähintään neljän vuoden välein. Painokertoimet säädetään lisäksi valtioneuvoston asetuksella hyvinvointialueiden tehtävämuutoksen yhteydessä ottamalla painokertoimissa huomioon tehtävämuutoksesta aiheutuva laskennallinen vaikutus.

Rahoituslain 33 §:n 2 momentin mukaan 14 §:ssä tarkoitettujen terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistetaan ensimmäisen kerran vuoden 2023 rahoituksesta lukien.

Hyvinvointialueiden koko maan valtion rahoituksen tason määräytymisestä vuosina 2023 ja 2024 säädetään rahoituslain 34 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan hyvinvointialueiden valtion rahoituksen koko maan taso vuonna 2023 perustuu kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien 5 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien kustannusten vuoden 2022 kuntien Valtiokonttorille toimittamien talousarviotietojen perusteella laskettuun yhteismäärään, johon tehdään 7—9 §:ssä tarkoitettujen tarkistukset.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu koko maan valtion rahoituksen taso tarkistetaan kunnilta siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lakisääteisten tehtävien kustannusten osalta vuoden 2022 kuntien Valtiokonttorille toimittamien palvelukoh- taisten tilinpäätöstietojen perusteella. Vuoden 2022 talousarviotietoihin ja tilinpäätöstietoihin perustuvien kustannusten erotus otetaan huomioon korjaamalla 6 §:ssä tarkoitettuja vuoden 2023 laskennallisia kustannuksia.

Pykälän 3 momentin mukaan vuoden 2024 rahoituksen perusteena on edellä mainitussa 2 momentissa tarkoitettu vuoden 2023 tarkistettu koko maan rahoituksen taso.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallista kohdentamista koskevasta menettelystä, laskelmia koskevien tietojen keräämisestä ja laskelmien tarkistamisesta.

Rahoituslain 35 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten kuin pykälässä säädetään.

Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan, jos hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset ovat toteutuneita kustannuksia suuremmat, siirtymätasauksena hyvinvointialueen rahoituksesta vähennetään laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus kokonaan vuonna 2023 ja erotuksesta asukasta kohden seuraavasti:

- 1) enintään 10 euroa vuonna 2024;
- 2) enintään 30 euroa vuonna 2025;
- 3) enintään 60 euroa vuonna 2026;
- 4) enintään 90 euroa vuonna 2027;
- 5) enintään 150 euroa vuonna 2028;
- 6) enintään 200 euroa vuonna 2029.

Asukasta kohden 200 euroa ylittävä erotus tasataan toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella.

Pykälän 4 ja 5 momentin mukaan, jos hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset ovat toteutuneita kustannuksia pienemmät, siirtymätasauksena hyvinvointialueen rahoitukseen lisätään laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus kokonaan vuonna 2023 ja erotukseen asukasta kohden seuraavasti:

- 1) enintään 10 euroa vuonna 2024;
- 2) enintään 30 euroa vuonna 2025;
- 3) enintään 60 euroa vuonna 2026;
- 4) enintään 75 euroa vuonna 2027;
- 5) enintään 90 euroa vuonna 2028;
- 6) enintään 100 euroa vuonna 2029.

Asukasta kohden 100 euroa ylittävä erotus tasataan toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella.

Pykälän 6 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus lasketaan vuoden 2022 tasolla. Hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneet kustannukset otetaan huomioon kuntakohtaisesti vuosien 2021 ja 2022 keskiarvoina, jotka korotetaan vuoden 2022 koko maan tasolle. Keskiarvon laskennassa käytetään vuodelta 2021 kuntien Valtiokonttorille toimittamia tilinpäätöstietoja ja vuodelta 2022 kuntien talousarviotietoja. Toteutuneet kustannukset tarkistetaan vuonna 2023 vuoden 2024 rahoituksesta lukien kuntien Valtiokonttorille toimittamien vuoden 2022 palvelukohtaisten tilinpäätöstietojen perusteella.

Pykälän 7 momentin mukaan hyvinvointialueen siirtymätasaus tarkistetaan vuoden 2026 rahoituksesta alkaen siten, että siirtymätasaukseen lisätään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen kanssa lasketun laskennallisen rahoituksen ja ilman kerrointa lasketun laskennallisen rahoituksen erotus.

Pykälän 8 momentin mukaan, jos hyvinvointialueiden rahoitukseen siirtymätasauksena yhteensä tehtävät vähennykset ovat suuremmat kuin siirtymätasauksena yhteensä tehtävät lisäykset, lisätään hyvinvointialueiden rahoitukseen tätä erotusta vastaava määrä. Rahoituksen lisäys on kaikilla hyvinvointialueilla asukasta kohti yhtä suuri.

2.2 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetään kunnille käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta lain 1 §:n 1 momentissa lueteltuihin valtionosuustehtäviin.

Lain 23 §:ssä säädetään kustannustenjaon tarkistuksesta. Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa tarkistetaan pykälän 2 momentissa tarkoitettut laskennalliset kustannukset, perushinnat ja rahoitus toteutuneiden kustannusten mukaisiksi sekä 21 §:ssä tarkoitettu valtionosuusprosentti noudattaen, mitä jäljempänä tässä pykälässä sekä 24 ja 25 §:ssä säädetään. Perushinnat ja rahoitus määrätään sekä valtionosuusprosentti säädetään varainhoitovuosittain.

Kustannustenjaon tarkistus suoritetaan vuosittain. Laissa ei säädetä tarkemmin siitä, miten kustannustenjaon tarkistus lasketaan.

Lain 34 §:n 1 momentissa, 38 §:n 4 momentissa ja 40 §:n 1 momentissa säädetään eräistä kotikuntakorvauksen määräytymiseen liittyvistä ajankohdista, joita on vuoden 2022 loppuun voimassa olevassa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa muutettu nyt kyseessä olevan uuden lain vahvistamisen jälkeen. Lakiin on tarpeen tehdä vastaavat muutokset.

Lain 45 §:ssä säädetään valtionosuuden myöntämistä sekä veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvausta koskevista päätöksistä. Vuoden 2022 loppuun voimassa olevassa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa asiallisesti vastaavaa pykälää on täydennetty nyt kyseessä olevan uuden lain vahvistamisen jälkeen säännöksillä, jotka mahdollistavat päätösten sähköisen tiedoksi antamisen kunnille.

Lain 57 §:n 3 momentin mukaan lain 30 ja 31 §:ssä tarkoitetut laskelmat tarkistetaan vuonna 2023. Lain 30 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden perustamiseen ja tehtävien järjestämisvastuun siirtoon liittyvästä rahoituksen siirrosta vuonna 2023 ja tästä aiheutuvien taloudellisten vaikutusten rajoittamisesta. Lain 31 §:ssä säädetään yksittäistä kuntaa koskevasta valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasauksesta. Mainitut laskelmat tehdään uudelleen Valtiokonttorin vuosilta 2021 ja 2022 keräämien lopullisten kunnittaisten kustannustietojen keskiarvon ja vuoden 2022 tulotietojen perusteella. Uudet laskelmat ovat vuodesta 2024 lukien 30 ja 31 §:n mukaan myönnettävien valtionosuuksien perusteena.

Pykälän 4 momentissa säädetään, että jos tarkistuksen jälkeen todetaan, että kunnalle on maksettu valtionosuutta vuonna 2023 enemmän tai vähemmän kuin 3 momentissa tarkoitetun laskennan mukaan kuuluisi, erotusta vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta tasasuuruusina erinä vuosina 2024 ja 2025.

Pykälän 5 momentin mukaan pykälässä tarkoitetut tarkistukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuutta vähennetään tai lisätään siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitetusta laskelmien tarkistamisesta.

Pykälän 3 ja 4 momentin sanamuotojen on havaittu olevan vaikeasti avautuvia. Asian merkitys huomioon ottaen sääntelyä olisi vielä ennen lainsäädännön voimaantuloa perusteltua täsmentää, jotta erityisesti koko maan tasolla tapahtuva valtionosuuksien tason tarkistaminen kävisi säännöksistä riittävän selvästi ilmi.

Lain 58 §:ssä säädetään perushintojen määräytymisestä vuonna 2023. Lain 6—12 §:ssä tarkoitetut laskennallisten kustannusten perushinnat ja 13—17 §:ssä tarkoitetut lisäosien perushinnat vuodelle 2023 säädetään lain 19 ja 20 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella noudattaen pykälän 2 ja 3 momentissa säädettyä.

Pykälän 2 momentin mukaan perushinnoiksi määritetään vuoden 2022 laskentatietojen mukaan lasketut perushinnat tarkistettuna kunnille jäävien tehtävien kustannusten perusteella vuoden 2023 kustannustasoon. Edellä tarkoitetuissa vuoden 2022 perushinnoissa on otettava huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon siirtyvät osat sekä vuonna 2023 voimaantulevan valtionosuusjärjestelmän mukaiset määräytymisperusteet.

Perushinnat säädetään pykälän 3 momentissa vuoden 2020 tasossa. Pykälän perustelujen (HE 241/2020 vp, s. 1007) mukaan perushinnat on tarpeen vielä erikseen säätää nyt kyseessä olevaa momenttia muuttamalla vuoden 2022 tasossa, kun tähän tarvittava tietopohja on käytettävissä.

2.3 Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta

Lain 55 §:ssä säädetään kunnan tuloveroprosentista vuonna 2023. Pykälän mukaan kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä 13,26 prosenttiyksiköllä. Säännöksen tarkoituksena on estää verotuksen kiristyminen sen johdosta, että kuntien tehtävien siirtäminen hyvinvointialueille ja valtion rahoituksen piiriin edellyttää valtion veron korotuksia.

Pykälän säätämistä koskevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 241/2020 vp, s. 921) on todettu, että kunnan tuloverosta leikattava prosenttiosuus selviää lopullisesti, kun valtion rahoitusvastuulle siirtyvien menojen määrä vahvistuu keväällä 2022 perustuen kuntien talousarviokyselyn mukaisiin tietoihin vuoden 2022 kustannuksista. Pykälää on näiden tietojen perusteella tarpeen vielä muuttaa vuonna 2022.

2.4 Laki verotusmenettelystä

Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 91 a §:ssä säädetään kunnan ja seurakunnan tuloveroprosentin ilmoittamisesta. Pykälän 1.1.2023 voimaan tulevan 1 momentin mukaan kunnan ja seurakunnan tulee ilmoittaa Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17 päivänä tuloveroprosentin suuruus. Kunta ilmoittaa tuloveroprosentin prosenttiyksikön kymmenyksen tarkkuudella. Pykälän 2 momentin mukaan, jos ilmoitusta ei ole toimitettu 1 momentissa säädettynä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa, verotuksessa voidaan noudattaa edellisen vuoden tuloveroprosenttia.

Lain väliaikaisessa 91 b §:ssä säädetään kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvistä tilapäisistä säännöksistä, jotka liittyvät sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanoon. Pykälä on voimassa 1.7.2021-31.12.2024.

Pykälän 1 momentin mukaan poiketen siitä, mitä 91 a §:ssä säädetään, kunta ilmoittaa vuodelle 2023 tuloveroprosentin prosenttiyksikön sadasosan tarkkuudella. Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2023 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettynä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai kunnan ilmoittama tuloveroprosentti poikkeaa so-

siaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista annetun lain 55 §:ssä säädetystä, verotuksessa voidaan noudattaa vuoden 2022 tuloveroprosenttia vähennettynä 13,26 prosenttiyksiköllä.

Säännös tulee sovellettavaksi siis tilanteissa, joissa kunta ei ilmoita vuoden 2023 tuloveroprosenttia 91 a §:ssä säädettyssä määräajassa tai tuloveroprosentti poikkeaa uudistuksen voimaansaattolain 55 §:ssä säädetystä.

2.5 Tuloverolaki

Tuloverolain 124 §:ssä säädetään veron määräytymisestä. Pykälän 5 momentin mukaan kultakin vuodelta toimitettavassa ansiotulon verotuksessa sovellettavasta veroasteikoista säädetään erikseen. Asteikon veroprosentteja alennetaan 13,26 prosenttiyksiköllä laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa.

Säännös estää valtionverotuksen kiristymisen sote-uudistuksen yhteydessä Ahvenanmaan maakunnassa asuvien verovelvollisten kohdalla ja näin turvaa sen, että verotukseen tehtävien muutosten vaikutukset Ahvenanmaalla asuvien verovelvollisten kohdalla ovat Ahvenanmaan maakunnassa asuville verovelvollisille vastaavanlaisia kuin Manner-Suomessa asuville.

2.6 Laki valtiokonttorista

Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan Valtiokonttorin tehtävänä on toimia kuntien taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena sekä rekisterinpitäjänä.

Kuntalain 120 a §:ssä säädetään kuntien velvollisuudesta tuottaa tietoja kunnan toiminnasta ja taloudesta kunnan toiminnan, hallinnon ja talouden ohjausta, johtamista ja seurantaan varten. Kunnan on salassapitosäännösten estämättä toimitettava kuntalain 112 §:ssä tarkoitettujen tilinpäätös-, osavuosikatsaus- ja kustannustiedot sekä muualla laissa tai lain nojalla säännöllisesti toimitettavaksi edellytetyt taloustiedot Valtiokonttorille yhteentoimivuuden edellyttämässä muodossa.

Hyvinvointialueista annetun lain 120 §:n 1 momentissa säädetään pääosin kuntia vastaavasti hyvinvointialueen velvollisuudesta tuottaa tietoja toiminnastaan ja taloudestaan sen toiminnan, hallinnon ja talouden ohjausta, johtamista ja seurantaan varten. Pykälän 2 momentin mukaan hyvinvointialueen on toimitettava 116 §:ssä tarkoitettua kirjanpitoa, osavuosikatsausta ja kustannuksia koskevat taloustiedot sekä muualla laissa tai lain nojalla säännöllisesti toimitettavaksi edellytetyt hyvinvointialueen toiminnan kustannuksia koskevat tiedot yhteentoimivuuden edellyttämässä muodossa Valtiokonttorille, joka ylläpitää taloustietovarantoa. Pykälän perusteluissa kuvataan Valtiokonttorin tehtäviä hyvinvointialueiden taloustietojen raportointiin ja tietovarannon ylläpitoon liittyen. Valtiokonttorista annetussa laissa ei kuitenkaan säädetä Valtiokonttorin tehtävistä hyvinvointialueiden taloustietojen raportoinnin, taloustietovarannon ylläpidon ja rekisterinpitäjänä toimimisen osalta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuun onnistunut ja hallittu siirto kunnilta hyvinvointialueille rahoituksen näkökulmasta sekä uudistuksen kustannusneutraalius.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueiden perustamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvää rahoituslainsäädäntöä. Muutokset koskevat laeissa vuodesta 2023 lukien tehtäväksi edellytetyjä tarkistuksia. Lisäksi ehdotetaan eräitä uudistuksen toimeenpanon yhteydessä tarpeellisiksi osoittautuneita muutoksia ja täsmennyksiä.

4.1.1 Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettu laki

Hyvinvointialueiden koko maan rahoituksen tason määräytymisen osalta tarkistettaisiin ensinnäkin rahoituslain 3 §:ssä säädettyjä määräytymistekijöiden osuuksia vastaamaan vuoden 2022 kustannustietoihin perustuvia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen osuuksia. Rahoituslain 7 §:ssä tarkistettaisiin vuosittaista palvelutarpeen kasvun arviota vuosille 2023–2026. Arvio perustuisi laissa edellytellä tavalla Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen. Lisäksi ehdotetaan, että indeksikorotus otettaisiin vuosittain huomioon myös palvelutarpeen arvioidun kasvun ja toteutuneiden kustannusten jälkikäteisen tarkistamisen osalta ja että jälkikäteisen tarkistuksen laskentatavasta säädettäisiin laissa.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uudesta rahoituksen määräytymistekijästä, yliopistosairaalaalisästä, jolla otettaisiin huomioon yliopistosairaala-alueiden muita hyvinvointialueita korkeampia kustannuksia. Yliopistosairaalaalisän osuus hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon koko maan rahoituksessa olisi 1,7 prosenttia.

Hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen määräytymisen osalta rahoituslain 13 §:n 3 momentissa tarkoitettua terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tehtäväkohtaiset painotukset säädettäisiin vuoden 2022 kustannustietojen pohjalta.

Rahoituslain 14 §:ssä tarkoitettua terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistettaisiin uusimpien Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen perustuvien tietojen pohjalta. Tarvetekijöiden määrä kasvaisi huomattavasti edellisestä tutkimuksesta. Terveydenhuollon tarvetekijöitä olisi 189, vanhustenhuollon 63 ja sosiaalihuollon 73. Tarvetekijät kattavat sairastavuustietoja, ikärakenteen, sosioekonomisia tekijöitä sekä muita taustatietoja. Tutkimuksen mukaan tarveperusteisen rahoituksen kriteereiksi valikoituu tilastollisesti merkitseviä tekijöitä. Muutokset koskevat erityisesti sairastavuustekijöitä ja demografisiin ja sosioekonomisiin tekijöihin on tullut vähäisempiä muutoksia. Tarvetekijöistä ja niiden painoista säädetään lain liitteessä.

Ehdotetun uuden 35 a §:n mukaan hyvinvointialuekohtaista rahoitusta vuodelle 2023 ehdotetaan tarkistettavaksi kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella. Hyvinvointialueille maksettaisiin vuonna 2024 kertakorvaus, jolla korjattaisiin vuoden 2023 rahoituksen tasoa vastaamaan alueen kuntien tilinpäätöstietojen mukaisia kustannuksia.

4.1.2 Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain voimaantulosäännöksissä (57 §) täsmennettäisiin sääntelyä siitä, miten kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella. Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät tulot tarkistettaisiin koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tulojen ja kustannusten erotus otettaisiin huomioon peruspalvelujen valtionosuudessa. Jos tarkistuksen jälkeen todetaan, että kunnille on koko maan tasolla maksettu valtionosuutta vuonna 2023 enemmän tai vähemmän kuin tarkistuksen mukaan kuuluisi, erotusta vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta asukaskohtaisesti tasasuuruusina erinä vuosina 2024 ja 2025. Näin varmistettaisiin tehtäväsiirron kustannusneutraalius vuoden 2022 tasolla.

Lisäksi lain voimaantulosäännöksissä (58 §) säädettäisiin perushinnoista vuoden 2022 tasolla.

Lain 23 §:ssä ehdotetaan täsmennettäväksi kustannustenjaon tarkistuksen laskentatapaa. Laskentaa on kehitetty valtiovarainministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Tarkistuksen laskentatapaa koskevien täsmennysten toteuttaminen edellyttää kuitenkin tuekseen lainsäädännön muuttamista.

Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä teknislouhteisia muutoksia, jotka johtuvat voimassa olevaan lakiin tehdyistä muutoksista.

4.1.3 Kuntien tuloveroprosentin leikkaus vuonna 2023

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 55 §:ssä säädettäisiin kuntien vuoden 2023 tuloveroprosentin leikkausprosentiksi 12,64. Lisäksi verotusmenettelystä annettuun lakiin ja tuloverolakiin tehtäisiin vastaava kunnan tuloveroprosentin alentamista koskeva muutos.

4.1.4 Valtiokonttorin tehtävät taloustietovarannon ylläpitäjänä

Valtiokonttorista annetussa laissa säädettäisiin hyvinvointialueiden taloustietojen raportointiin ja taloustietovarannon ylläpitämiseen liittyvistä Valtiokonttorin tehtävistä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yleistä esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnista

Hyvinvointialueiden perustamisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen vaikutuksia on arvioitu hallituksen esityksessä 241/2020 vp.

Tässä jaksossa arvioidaan nyt kyseessä olevassa esityksessä ehdotettujen lakimuutosten taloudellisia vaikutuksia kuntien, hyvinvointialueiden ja valtiontalouteen sekä verotukseen. Esitetyt lakimuutokset ovat pääosin luonteeltaan laissa edellytetyjä päivityksiä, mutta niiden ohella vaikutusarviolaskelmissa on otettava huomioon myös edellä mainitun esityksen jälkeen päivittyneet muut tiedot kuten kustannustiedot.

Jaksossa esitetyt laskelmat on laadittu vuoden 2022 tasossa ja ne perustuvat kuntien tilinpäätösarviotietoihin vuodelta 2021 ja talousarvioihin vuodelta 2022.

Kunta- ja hyvinvointialuekohtaiset laskelmat on tarkoitus vielä päivittää kesäkuussa 2022 valmistuvien kuntien vuoden 2021 lopullisten tilinpäätöstietojen perusteella. Nämä laskelmat vaikuttavat siirtyvien kustannusten kunta- ja hyvinvointialuekohtaiseen jakaumaan, mutta koko maan taso ei muutu. Päivitys ei siten vaikuta kunnallisveroprosentista leikattavaan osaan. Kesän laskelmat ovat pohjana vuoden 2023 kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitukselle.

Tämän jälkeen laskelmat päivitetään lopullisiksi kesällä 2023, kun kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstiedot valmistuvat. Siirtolaskelma tarkistetaan ja muutokset otetaan huomioon kuntien valtionosuuksissa siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:ssä säädetään. Hyvinvointialuekohtainen rahoitus tarkistetaan siten kuin rahoituslain 35 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi.

4.2.2 Vaikutukset kuntatalouteen

Hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle siirtyvät tehtävät ovat muodostaneet keskimäärin 58 prosenttia kuntien käyttötalousmenoista. Kunnittain vaihteluväli on ollut suuri, alimmillaan kustannukset ovat olleet noin 44 prosenttia ja enimmillään noin 75 prosenttia kunnan käyttötaloudesta. Pienimmissä kunnissa, joissa väestö on iäkästä, sosiaali- ja terveydenhuollon menojen osuus käyttötaloudesta on keskimääräistä korkeampi. Suuremmissa kunnissa ja erityisesti kasvukeskuskunnissa vastaava osuus on pienempi.

Käyttötalousmenojen jakauman muutos tarkoittaa, että kuntien lakisääteiset tehtävät ja käyttötalous painottuvat uudistuksen jälkeen pääosin varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen. Kyseisen toimialan osuus kuntien käyttötalousmenoista vaihtelee nykyisin kuntakohtaisesti huomattavasti, mutta keskimäärin opetus- ja kulttuuritoimi on muodostanut käyttötalousmenoista noin kolmanneksen. Kuntien tulojen ja käyttötalousmenojen pienentyminen sekä uudelleen kohdentuminen tarkoittaa myös, että mahdolliset käyttötalouden sopeutustoimet tulevat jatkossa kohdistumaan aiempaa enemmän esi- ja perusopetukseen sekä varhaiskasvatukseen. Toisaalta kuntien taloudenhoitoa helpottaa se, että samaan aikaan kun kuntien budjetit puoliintuvat, tuloveroprosentin tuotto jopa kasvaa nykyisestä siirrettäessä verovähennyksiä valtion verotuksen puolelle. Toisin sanoen nykyistä suuremmalla veron tuotolla rahoitetaan selvästi nykyistä pienempiä budjetteja.

4.2.2.1 Rahoitusjärjestelmämuutosten vaikutukset kuntien talouden tasapainoon

Esityksen vaikutuksia kuntatalouteen on arvioitu vertaamalla ennen uudistusta vallinnutta kunnan talouden tasapainotilaa uudistuksen jälkeiseen tasapainotilaan päivitettyillä vuoden 2022

tiedoilla. Arvioinnin lähtökohtana on siten kunnan talouden tasapainotila uudistusta edeltäneessä tilanteessa. Uudistuksen tavoitteena ei ole kunnan taloudessa mahdollisesti vallitsevan epätasapainotilan korjaaminen, vaan uudistusta edeltävän kunnan tulorahoitusaseman säilyttäminen mahdollisimman ennallaan.

Kunnan talouden tasapainotilalla tarkoitetaan tässä yhteydessä vuosikatteen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotusta. Uudistuksesta aiheutuvat vaikutukset summautuvat edellä mainittuun tasapainotilaan. Vaikutusarvioinnissa on käytetty vuoden 2022 arvioituja tulo- ja kustannustietoja. Siirtyvien kustannusten arvioimisessa on käytetty vuoden 2021 tilinpäätösarvioitujen ja vuoden 2022 talousarviotietojen keskiarvoa korotettuna vuoden 2022 tasolle. Tulotiedot perustuvat verotulojen osalta valtiovarainministeriön arvioihin sekä valtionosuuksien osalta vuoden 2022 lopullisiin tietoihin.

Kuntien nettokustannukset ovat noin 36,3 miljardia euroa vuonna 2022. Tästä hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien osuus on 21,2 miljardia euroa. Kuntiin jäävien tehtävien kustannus on 15,1 miljardia euroa. Alla olevassa taulukossa 1 esitetään hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ja tulot sekä kuntiin jäävät kustannukset ja tulot eriteltynä uudistuksen voimaantulon jälkeen.

Taulukko 1. Hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ja tulot sekä kuntiin jäävien tehtävien kustannukset ja tulot.

Hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien kustannukset ja tulot	milj. euroa
Siirtyvät kustannukset, ml. poistot	21 234
Siirtyvät tulot, josta	
- kunnallisvero	13 170
- yhteisövero	817
- sote-valtionosuudet	5 361
- verokompensaatio	1 944
Kuntiin jäävien tehtävien kustannukset	15 088
- kuntien verotuskustannusten muutos	-62
Kuntien kustannusten muutos yhteensä	-21 234
Kuntien tulot, josta	
- kunnallisvero	8 114
- yhteisövero	1 634
- kiinteistövero	2 089
- valtionosuus	2 609
- uudistuksen automaattimuutosten rajoitin	-3,6
- opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus	2,4
- rahoituserät, netto	343
Valtionosuudet eriteltynä	2 609
Laskennalliset kustannukset	
- ikärakenne	7 750

- kaksikielisyys 1 (koko väestö)	36
- kaksikielisyys 2 (ruotsinkielisten osuus)	63
- vieraskielisyys	696
- asukastiheys	195
- saaristo	14
- saaristo-osakunta	9
- koulutustausta	146
- työttömyys	359
Omarahoitusosuus	7 180
Valtionosuus	2 088
Lisäosat	260
- syrjäisyys	62
- saamen kotiseutualueen kunnat	1
- hyte-kerroin	100
- työpaikkaomavaraisuus	68
- asukasmäärän kasvu	29
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset	-508
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	703
Verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen neutralisointi	66
Kuntien peruspalvelujen valtionosuus yhteensä	2 609

4.2.2.2 Kunnista siirtyvät kustannukset ja tulot

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyviin tehtäviin sisältyvät sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kustannukset. Siirtyvien kustannusten yhteismäärä on noin 21,2 miljardia euroa. Kuntien tuloja siirretään siirtyviä kustannuksia vastaavasti koko maan tasolla. Kuntien tuloveroprosenttiin tehdään kaikkien kuntien osalta 12,64 prosenttiyksikön leikkaus, jonka seurauksena kunnallisveron määrä vähenee 13,17 miljardia euroa. Tässä euromäärässä on otettu huomioon myös kuntien verotuskustannuksissa tapahtuvaa pienentymistä vastaava 62 miljoonan euron vähennys. Kuntien osuutta yhteisöverosta siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen 817 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 ennakkotiedon perusteella kuntien yhteisövero-osuutta alennetaan 11,25 prosenttiyksikköä.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään sosiaali- ja terveydenhuollon osuutta vastaava laskennallinen valtionosuus. Sosiaali- ja terveydenhuollon osuus koko laskennallisesta kustannuksesta on 70 prosenttia ja sitä vastaava valtionosuuden vähennys 5,1 miljardia euroa. Tämän lisäksi lisäosista vähennetään 256 miljoonaa euroa sekä veromenetysten kompensatiosta edellä mainittu 70 prosentin mukainen osuus, yhteensä 1,9 miljardia euroa.

4.2.2.3 Kuntiin jäävien tehtävien kustannukset ja tulot

Uudistuksen jälkeen kuntiin jäävien tehtävien kustannukset ovat noin 15,1 miljardia euroa. Euromääräisesti suurin tulo kunnille on edelleen kunnallisvero, noin 8,1 miljardia euroa. Suuresta euromääräisestä alenemista huolimatta kunnallisveron suhteellinen osuus kuntien verorahoituksesta (verotulot ja valtionosuudet yhteensä) ei kuitenkaan suuresti muutu, vaan kunnallisvero säilyy edelleen merkittävimpänä rahoituslähteenä. Yhteisöveroa vähennetään 0,817 miljardilla eurolla, jolloin kuntiin jää yhteisöveroa noin 1,634 miljardia euroa. Kiinteistöveroon ei ehdoteta muutoksia, jolloin sen määrä on noin 2,1 miljardia euroa. Kiinteistöveron suhteellinen osuus kuntien verotuloista kaksinkertaistuu nykyiseen verrattuna.

Taulukko 2. Kuntien rahoituksen muodostuminen, nykytilanne verrattuna uudistukseen jälkeiseen aikaan.

Kunnan rahoituksen muodostuminen	Nykyinen rahoitus, milj. euroa	Kuntiin jäljelle jäävä rah. milj. euroa	Muutos milj. euroa
Toimintakate + poistot	-36 322	-15 088	21 234
Kunnallisvero (12,64 %-yksiön siirto)	21 284	8 114	-13 170
Yhteisövero	2 451	1 634	-817
Kiinteistövero	2 089	2 089	0
Peruspalvelujen valtionosuus (VM)	7 947	2 609	-5 338
Vos-muutosrajoitin	0	-3,6	-3,6
Veromenetyksen kompensatio	2 777	833	-1 944
Valtionosuus, OKM	2,4	2,4	0
Rahoituserät, netto	343	343	0
Verotuskust. alentuminen (kunnat)	0	62	62
Valtionosuusjärjestelmäm muutoksen tasaus	0	0	0
Vuosikate – poisto (tasapaino-tila)	572	595	+23

Kuntien valtionosuudet vähenevät noin 5,3 miljardia euroa järjestämisvastuun siirron seurauksena. Peruspalvelujen valtionosuuteen jää noin 2,6 miljardia euroa, josta verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen osuus on noin 703 miljoonaa euroa. Näiden lisäksi veroperustemuutoksista aiheutuvien veromenetyksen korvauksiin jää 833 miljoonaa euroa. Siirron aiheuttamia tulojen ja kustannusten muutoksia rajoitetaan valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä määrätymistekijällä. Muutoksia rajoitetaan 60 prosentin osuudella sekä hyötyjen että menetysten osalta. Kuntien ja valtion välisessä suhteessa rajoittaminen on kustannusneutraali.

Merkittävin kuntakohtaisiin valtionosuuksiin kohdistuva muutos tapahtuu verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa. Yli 60 prosenttia kunnallisverosta ja noin kolmannes yhteisöverosta siirtyy hyvinvointialueiden rahoitukseen. Vuoden 2022 tietojen perusteella kuntien tasauslisät vähenevät 1,5 miljardista eurosta noin 0,9 miljardiin euroon. Tasausvähennysten muutos on vielä suurempi, kun ne ovat vain hieman yli kymmenesosan nykytasosta. Kuvattu muutos ei johdu pelkästään verotulojen vähentymisen vaikutuksesta verotuloihin perustuvaan tasaukseen, vaan ne sisältävät myös järjestelmän perusteisiin tehtyjen tasausprosenttien muutosten vaikutukset. Esimerkkinä muutoksen suuruudesta voidaan tarkastella pääkaupunkiseudun kuntien tasausvähennysten muuttumista. Vuonna 2022 pääkaupunkiseudun neljän kaupungin tasausvähennysten määrä on yhteensä noin 595 miljoonaa euroa, uusien perusteiden toteutuessa ne vähenevät noin 78 miljoonaan euroon.

Taulukko 3. Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus (uudet ja nykyiset perusteet), euroa.

	Tasauslisät	Tasausvähennykset	Netto
Nykyiset perusteet	1 474 352 269	-684 664 827	789 687 442
Uudet perusteet	790 855 778	-87 870 317	702 985 462

4.2.2.4 Valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasaus ja laskelmien tarkistaminen

Uudistuksen kuntakohtaisia muutoksia lievennetään valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasauksella, joka määritetään voimaantulovuotta edeltävän vuoden tasolla. Voimaantulovuonna muutos rajataan nollassa ja sitä seuraavina vuosina muutosta rajoitetaan vuosittain porrastetusti +/- 15 euroa asukasta kohti. Edellä mainittu porrastus on kumulatiivisesti kasvava kohti viidennen vuoden pysyvää enimmäismuutosta, joka on +/- 60 euroa asukasta kohti. Tämän ylittävä osa jää toistaiseksi pysyvänä tasauksena valtionosuuksiin. Muutoksen rajaaminen +/- 60 euroon asukasta kohti merkitsee, ettei uudistus aiheuta yhdellekään kunnalle yli 0,6 tuloveroprosenttiyksikön muutospainetta viiden vuoden aikana.

Enimmäismuutoksen ylittävä osa (+/- 60 euroa/asukas) jää toistaiseksi pysyvänä tasauksena valtionosuuksiin. Aikaisemmin vuoden 2020 arviotietojen perusteella tuo raja olisi ylittynyt 192 kunnalla. Näistä 164 kuntaan kohdistuu tasauslisää ja 128 kuntaan tasausvähennystä.

Vuoden 2022 arviotietojen perusteella tasapainotila on muuttunut hieman huonommaksi. Enimmäismuutoksen ylittävä osa (+/- 60 euroa/asukas) koskee uudessa laskemassa 178 kuntaa, mutta näistä 110 kuntaan kohdistuu nyt tasauslisää ja 68 kuntaan tasausvähennystä. Kunta saa toistaiseksi pysyvää tasauslisää silloin, kun sen tasapainotilanne heikkenee enemmän kuin 60 euroa asukasta kohden ja vastaavasti tasausvähennystä silloin, kun sen tasapainotilanne paranee enemmän 60 euroa asukasta kohden. Uusimman laskelman perusteella sellaisten kuntien määrä on pienentynyt lähes puoleen, joilla tasapainotilanteen parantuminen olisi yli 60 euroa asukasta kohti.

Koska laskelma vuoden 2022 tasapainotilanteesta perustuu uudistuksen voimaantullessa arviotietoon, laskelmat tarkistetaan uudelleen. Tämä tehdään kuntien vuosien 2021 ja 2022 toteutumatietojen keskiarvon mukaan muutettuna vuoden 2022 tasalle. Uudet laskelmat ovat vuodesta 2024 lukien myönnettävien valtionosuuksien perusteena. Jos tarkistuksen jälkeen todetaan, että kunnalle on maksettu valtionosuutta vuonna 2023 enemmän tai vähemmän kuin tarkistettutun laskennan mukaan kuuluisi, erotusta vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta tasasuuruksina erinä vuosina 2024–2025.

4.2.2.5 Vaikutukset kunnittain, kuntaryhmittäin ja alueellisesti

Uudistuksesta aiheutuvia euromääräisiä muutoksia on seuraavassa arvioitu kunnittain, kuntaryhmittäin ja hyvinvointialueittain vuode 2022 tietojen perusteella. Muutoksia on arvioitu vertaamalla uudistusta ennen vallinnutta kuntien talouden tasapainotilaa uudistuksen jälkeiseen tasapainotilaan. Toisin sanoen nämä kuvaavat tilannetta, jossa rahoitusjärjestelmä tulisi voimaan kokonaisuudessaan ilman edellä kuvattua järjestelmämuutoksen tasausta.

Taulukko 5. Tasapainotilan muutos (uuden rahoitusmallin muutos verrattuna nykytilaan) kunnittain ilman järjestelmämuutoksen tasausta (+/-60 euroa/asukas).

Tasapainotilan muutos, euroa/asukas	Kuntien lukumäärä	Milj. euroa
Parantuu		
300—	3	5,9
200—299	13	34,1
100—199	28	114,9
0—99	78	82,4
Yhteensä	122	237,5
Tasapainotilan muutos, euroa/asukas	Kuntien lukumäärä	Milj. euroa
Heikkenee		
300—	12	-14,3
200—299	20	-30,8
100—199	50	-102,9
0—99	89	-66,5
Yhteensä	171	-214,5

Yli puolet kunnittaisista talouden tasapainotilan muutoksista ovat pieniä, alle 100 euron mene-tyksiä tai lisäyksiä asukasta kohden. Yhteensä 12 kunnan menetykset ja kolmen kunnan lisäys on yli 300 euroa asukasta kohti. Tuloveroprosenttiin suhteutettuna 100 euroa asukasta kohti toteutuva muutos vastaa noin 0,54 prosenttiyksikön tuottoa koko maassa vuoden 2021 tasolla, jolloin yhden veroprosentin tuotto on keskimäärin 186 euroa asukasta kohti. Suurimmillaan tuotto on 393 euroa asukasta kohti (Kauniainen) ja alimmillaan 108 euroa asukasta kohti (Merijärvi).

Taulukko 6. Tasapainotilan muutos kuntakoon mukaan ilman järjestelmämuutoksen tasausta (uusi rahoitusmalli verrattuna nykyinen).

Kuntakoko	Muutos, milj. euroa	Muutos, euroa/asukas
Alle 2 000	-2,6	-55,7
2 000—5 000	-13,9	-48,6
5 000—10 000	-2,7	-5,0
10 000—20 000	-12,3	-20,7
20 000—40 000	-14,9	-18,2
40 000 – 100 000	-1,0	-1,0
Yli 100 000	70,3	31,8
Yhteensä	0	0

Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna talouden tasapainotila heikentyy kaikissa muissa kuntaryhmissä paitsi yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä. Tasapainotila heikentyy eniten alle 5 000 asukkaan kunnissa.

Taulukko 7. Tasapainotilan muutos hyvinvointialueittain ilman järjestelmämuutoksen tasausta.

Hyvinvointialue	Muutos, milj. euroa	Muutos, euroa/asukas
Helsinki	87,0	132,5
Vantaa-Kerava	1,0	3,6
Länsi-Uusimaa	-9,9	-76,6
Itä-Uusimaa	-36,3	-100,3
Keski-Uusimaa	-1,2	-6,1
Varsinais-Suomi	-9,6	-19,9
Satakunta	1,8	8,3
Kanta-Häme	-7,9	-46,1
Pirkanmaa	11,0	21,1
Päijät-Häme	-31,1	-151,0
Kymenlaakso	-6,8	-42,0
Etelä-Karjala	-11,2	-88,4
Etelä-Savo	2,8	21,1
Pohjois-Savo	7,9	31,8
Pohjois-Karjala	-15,8	-96,8
Keski-Suomi	-15,4	-56,4
Etelä-Pohjanmaa	1,2	6,0
Pohjanmaa	9,5	53,9
Keski-Pohjanmaa	4,2	62,0
Pohjois-Pohjanmaa	18,8	45,5
Kainuu	5,9	82,6
Lappi	17,0	96,4

Yhteensä	0	0
----------	---	---

Kuntien taloudellinen tasapainotila kohentuu uudistuksen yhteydessä yhdellätoista hyvinvointialueella ja Helsingissä. Eniten tilanne kohentuu Helsingissä, 133 euroa asukasta kohti. Kymmenellä hyvinvointialueella kuntien taloudellinen tasapainotila heikkenee, enimmillään -151 euroa asukasta kohti Päijät-Hämeessä.

4.2.2.6 Arvio kuntien taloudellisesta tilanteesta uudistuksen jälkeen

Uudistuksen voimaantulovuonna kuntien tasapainotilanne pysyy järjestelmämuutoksen tasauksella vuoden 2022 arvioidulla tasolla kunnittain. Laskelmat päivitetään sen jälkeen, kun lopulliset tiedot kuntien taloudesta vuodelta 2022 ovat käytettävissä vuonna 2023. Voimaantulovuoden jälkeen tasapainotilanteen muutosta rajoitetaan neljän vuoden ajan siten, että kunnittainen muutos saa olla viidentenä vuonna enintään +/- 60 euroa asukasta kohti. On kuitenkin huomioitava, että kunnan todelliseen tasapainon muodostumiseen vaikuttavat valtionosuuksien ja niiden tasauserien lisäksi muun muassa verotulojen kehitys ja kuntien omat toimenpiteet.

Taulukko 8. Kuntien arvioitu tasapainotilanne vuonna 2022.

Epätasapaino	96 kuntaa
euroa/asukas	
yli 500	2
250—500	12
100—249	39
0—99	43
Tasapaino	197 kuntaa
0—99	64
100—249	75
250—500	42
yli 500	16

Vuoden 2022 arviotietojen perusteella noin kolmannes kunnista on taloudellisesti epätasapainossa. Lopuista kunnista, joilla talous on tasapainossa, hieman vajaa puolella tasapainotilanne on suurempi kuin 100 euroa asukasta kohti. Verrattuna vuoden 2020 hallituksen esityksessä esitettyyn arvioon taloudellisesti tasapainossa olevien kuntien määrä on selkeästi kasvanut. Esi-merkiksi kuntia, joilla talouden tasapaino oli yli 500 euroa asukasta kohden ei ollut aiemmin lainkaan, mutta nyt tällaisia kuntia on 16.

Uudistuksen toteuttaminen takaamalla kunnalle laskennallisesti sama tasapaino kuin ennen uudistusta ja rajaamalla kokonaisuutos +/- 60 euroon asukasta korostaa kunnan uudistusta edeltävän taloustilanteen merkitystä. Uudistuksella ei siten lähtökohtaisesti paranneta tai heikennetä

kunnan rahoitusasemaa. Hyvinvointialueille siirtyvien ja kunnille jäävien kustannusten ja tulojen suhde saattaa jossain määrin muuttaa kunnan lähivuosien talouden liikkumavaraa nykyisestä.

4.2.2.7 Arvio uudistuksen vaikutuksista kuntien valtionsuuteen

Sote-uudistuksella on suuri vaikutus kuntien talouteen. Koko maan tasolla kunnista hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ja tulot ovat yhtä suuret. Sen sijaan yksittäisten kuntien osalta siirtyvät erät voivat poiketa huomattavasti. Näitä muutoksia tasataan poikkeuksellisen suurilla tasauselementeillä kuntien valtionosuusjärjestelmässä. Muutosrajoittimessa otetaan huomioon siirtyvien tulojen ja kustannusten epäsuhta. Jos siirtyvät kustannukset ovat suuremmat kuin tulot, kunnan valtionosuutta vähennetään 60 prosentin osuudella erotuksesta. Ja jos siirtyvät tulot ovat kustannuksia suuremmat, kunnan valtionosuutta lisätään vastaavalla prosenttiosuudella. Tämän lisäksi kuntien tasapainotilan (vuosikate poistojen jälkeen) muutosta rajataan siten, että muutos voi kokonaisuudessaan olla +/- 60 euroa asukasta kohti viiden vuoden aikana. Edellä mainitun maksimimuutoksen yli menevä osa jää toistaiseksi pysyvänä tasauksena osaksi valtionosuutta. Kolmas tasausvaikutus realisoituu, kun kuntien verotuloja leikataan voimakkaasti tulojen siirron yhteydessä. Tällä on iso vaikutus verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen. Tätä muutosta lievennetään muuttamalla tasaukseen sisältyviä tasausprosentteja.

Edellä mainitut tasausmenettelyt sisältyvät uuteen valtionosuusjärjestelmään sote-uudistuksen jälkeen. Ne ovat siis osa kuntien valtionosuutta. Vaikutus yksittäisten kuntien valtionsuuteen on huomattava. Vuoden 2023 ennakkolaskelmien perusteella muutamilla kunnilla (yhteensä 10 kuntaa) valtionosuus menee miinusmerkkiseksi. Aikaisemmissa laskenta-arvioissa kuntien lukumäärä oli puolet pienempi. Yhteensä 6-7 kunnalla miinusmerkkisen valtionosuuden voidaan todeta olevan merkittävä. Oleellista on kuitenkin se syy mistä miinusmerkkisyys aiheutuu. Näistä kunnista kahdeksalla kustannuksia siirtyy oleellisesti enemmän kuin tuloja. Tämän vuoksi edellä mainittu muutosrajoitin on suuresti miinusmerkkinen. Lisäksi kun kustannuksia siirtyy kunnasta tuloja enemmän, tällaisten kuntien tasapainotilanne paranee uudistuksen jälkeen. Tällöin myös järjestelmämuutoksen tasaus muodostuu miinusmerkkiseksi. Kahdella kunnalla tämä ei johdu sote-uudistuksen vaikutuksista, vaan miinusmerkkisistä kotikuntakorvauksista tai opetus- ja kulttuuritoimen miinusmerkkisestä valtionosuusrahoituksesta.

Arvioitaessa kunnan selviytymistä peruspalvelujen järjestämisestä uudistuksen jälkeen, ei tule tarkastella pelkästään yhtä osaa kunnan taloudesta. Tässä tapauksessa siis valtionosuuden määrää. Sote-uudistuksen vaikutukset kunnan talouteen ovat suuret, jolloin kunnan talouden muutosta on tarkasteltava kokonaisuutena. Olennaista peruspalvelujen järjestämisen kannalta on se, että tasapainotilanteen muutos rajoitetaan +/- 60 euroon asukasta kohti siirtymäaikana. Tällä taataan se, että kaikkien kuntien talouden kantokyky pitäisi olla riittävä peruspalvelujen järjestämiseen. Tulorakenteen painopiste voi muuttua oleellisesti uudistusta edeltävään tilanteeseen verrattuna. Monien kuntien valtionosuusriippuvuus vaihtuu omien verotulojen merkittäväm-pään osuuteen. Mutta osassa kuntia valtionosuuksien osuus tulorakenteessa kasvaa merkittävien suurten tasauserien seurauksena.

4.2.3 Vaikutukset hyvinvointialueiden rahoitukseen

4.2.3.1 Yleistä vaikutuksista

Hyvinvointialueiden rahoitukseen ehdotetaan tehtäväksi useita lakiin perustuvia (33 §) päivityksiä. Tämän lisäksi rahoitukseen esitetään uutta rahoitusperustetta, joka huomioisi yliopistosairaaloiden korkeammat kustannukset.

Rahoituslaskelmiin vaikuttaa kuitenkin ehdotettujen muutosten ohella tietopohjan päivittyminen. Lain mukaisiin päivityksiin sisältyvät rahoituslain 14 §:n tarvetekijöiden ja kustannuspohjan päivittäminen. Tarvetekijöiden osalta laskelmissa käytetään vuoden 2020 tietoja. Laskelmiin vaikuttavat myös pelastustoimen aluekohtaisten riskiruutujen päivittyminen.

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ovat täsmentyneet edellä mainitusta hallituksen esityksessä esitettyihin arvioihin nähden. Uudet tiedot pohjautuvat kuntien vuoden 2022 talousarviokyselyyn, johon kaikki Manner-Suomenkunnat ovat osallistuneet. Rahoituslain vaikutusarvioissa oli edellä mainitussa hallituksen esityksessä arviot kustannuksista vuodelta 2020.

Vuoden 2023 rahoituksen tasoon vaikuttaa vielä myös ehdotettu Some-mallin mukaisen palvelutarpeen kasvuarvion päivitys vuosille 2023-2026 sekä indeksikorotuksen laskentatavan täsmentäminen. Vuoden 2023 rahoituksessa otetaan lisäksi huomioon vielä mahdolliset hyvinvointialueiden uudet tai laajenevat tehtävät.

4.2.3.2 Koko maan tason tarkastelu

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ovat täsmentyneet. Vuoden 2022 tasolla arvioidut kustannukset ovat noin 21,2 mrd. euroa. Rahoituslain vaikutusarvioissa oli aikaisemmin arviot kustannuksista vuodelta 2020. Tuolloin laskelmiin sisältyneet nettokustannukset olivat 19,86 mrd. euroa. Kasvu on siis noin 1,3 mrd. euroa, mikä vaikuttaa osaltaan aluekohtaisiin rahoituslaskelmiin. Laskelmiin vaikuttavat myös pelastustoimen aluekohtaisten riskiruutujen päivittyminen.

Hyvinvointialueiden rahoitusmallia koskevat laskelmat on tehty vuoden 2022 tasossa. Ne perustuvat kuntien tilinpäätösarviotietoihin vuodelta 2021 ja talousarviotietoihin vuodelta 2022. Hyvinvointialueiden rahoituslaskelmat täsmentyvät vielä kesän 2022 aikana siten, että niissä otetaan huomioon lopulliset tilinpäätöstiedot vuodelta 2021. Nämä laskelmat toimivat pohjana hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksessa.

Rahoituslain voimaantulosäännöksissä edellytetään palvelutarpeen kasvuprosentin päivittämistä vuosille 2023 -2026. Palvelutarpeen kasvuarvio perustuu Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään some-malliin. Muutosprosentista säädetään rahoituslain 7 §:ssä kahden desimaalin tarkkuudella.

Some-malliin perustuvat päivitetyt muutosprosentit ovat seuraavat:

- 1) 1,02 prosenttia vuonna 2023

- 2) 1,05 prosenttia vuonna 2024
- 3) 1,07 prosenttia vuonna 2025
- 4) 1,02 prosenttia vuonna 2026.

4.2.3.3 Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettokustannukset

Taulukoissa 9 ja 10 kuvataan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen siirtyvien nettokustannusten euromääriä hyvinvointialueittain. Vuoden 2022 tasolla sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ovat noin 20,7 mrd. euroa. Pelastustoimen kustannukset ovat noin 485 miljoonaa euroa. Yhteensä kunnista hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ovat noin 21,2 mrd. euroa vuonna 2022.

Taulukko 9. Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettomenot vuoden 2022 tasossa

Hyvinvointialue	Sosiaali- ja terveydenhuollon nettomenot 2022		Sosiaali- ja terveydenhuollon nettomenot 2022	
	euroa		euroa/as	
Helsinki	2 421 888 490		3 687	
Vantaa-Kerava	879 510 238		3 206	
Länsi-Uusimaa	1 504 758 315		3 176	
Itä-Uusimaa	326 749 629		3 326	
Keski-Uusimaa	683 041 981		3 427	
Varsinais-Suomi	1 769 494 160		3 676	
Satakunta	865 467 530		4 018	
Kanta-Häme	645 229 330		3 783	
Pirkanmaa	1 914 683 166		3 662	

Päijät-Häme	766 866 532		3 727	
Kymenlaakso	704 164 265		4 325	
Etelä-Karjala	505 398 693		3 982	
Etelä-Savo	623 852 298		4 701	
Pohjois-Savo	1 070 937 927		4 314	
Pohjois-Karjala	648 873 611		3 968	
Keski-Suomi	999 892 510		3 668	
Etelä-Pohjanmaa	784 518 436		4 083	
Pohjanmaa	674 944 936		3 839	
Keski-Pohjanmaa	265 057 713		3 899	
Pohjois-Pohjanmaa	1 545 849 140		3 735	
Kainuu	343 806 102		4 797	
Lappi	803 318 998		4 547	
Manner-Suomi	20 748 304 000		3 770	

Kuntakohtaiset nettomenot vaihtelevat noin 2 700 eurosta 7 200 euroon asukasta kohden. Erot tasoittuvat selvästi, kun menoja tarkastellaan hyvinvointialuetasolla. Jos vuoden 2022 kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon nettomenoja pidetään laskennallisena lähtötasona vertailtaessa tulevien hyvinvointialueiden nettokustannuksia, vaihtelevat ne Länsi-Uudenmaan ja Vantaa-Keravan hyvinvointialueen noin 3 200 euroa per asukas Kainuun noin 4 800 euroa per asukas olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukseen. Eroja selittää erityisesti palvelutarpeen alueelliset erot, mutta myös esimerkiksi erot sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoissa ja -kulttuurissa sekä yksityisten terveydenhuollon palvelujen ja työterveyshuollon käytössä. Uuden tutkimustiedon perusteella myös alueelliset erot yksikkökustannuksissa vaihtelevat.

Taulukossa 10 esitetään hyvinvointialueittain pelastustoimen nettomenot ja laskennallinen rahoitus vuoden 2022 tasossa.

Taulukko 10. Hyvinvointialueiden pelastustoimen nettomenot ja laskennallinen rahoitus 2022.

	Pelastustoi- men netto- menot 2022	Pelastus- toimen nettome- not 2022	Pelastustoi- men lasken- nallinen ra- hoitus 2022	Pelastustoi- men lasken- nallinen ra- hoitus 2022	Muutos	Muutos
Hyvinvointialue	euroa	euroa/as	euroa	euroa/as	euroa	euroa/as
Helsinki	51 141 949	78	44 656 479	68	-6 485 470	-10
Vantaa-Kerava	13 752 397	50	21 835 827	80	8 083 431	29
Länsi-Uusimaa	34 904 755	74	38 122 474	80	3 217 719	7
Itä-Uusimaa	11 438 079	116	8 304 818	85	-3 133 261	-32
Keski-Uusimaa	15 866 451	80	16 843 341	85	976 890	5
Varsinais-Suomi	38 345 165	80	41 415 809	86	3 070 644	6
Satakunta	22 433 526	104	21 146 342	98	-1 287 184	-6
Kanta-Häme	13 369 844	78	15 609 259	92	2 239 416	13
Pirkanmaa	43 412 324	83	44 965 208	86	1 552 884	3
Päijät-Häme	21 264 300	103	18 570 791	90	-2 693 509	-13
Kymenlaakso	17 130 160	105	15 979 584	98	-1 150 576	-7
Etelä-Karjala	13 593 213	107	12 513 513	99	-1 079 701	-9
Etelä-Savo	13 585 511	102	13 108 771	99	-476 740	-4
Pohjois-Savo	22 714 921	91	22 819 128	92	104 207	0
Pohjois-Karjala	15 619 974	96	15 917 525	97	297 550	2
Keski-Suomi	26 767 416	98	23 846 095	87	-2 921 320	-11
Etelä-Pohjanmaa	19 928 189	104	18 384 546	96	-1 543 643	-8
Pohjanmaa	15 498 276	88	15 784 268	90	285 992	2
Keski-Pohjanmaa	8 434 653	124	6 356 821	93	-2 077 832	-31
Pohjois-Pohjanmaa	36 582 854	88	37 793 372	91	1 210 518	3
Kainuu	10 377 714	145	8 514 583	119	-1 863 131	-26

Lappi	19 115 328	108	22 788 444	129	3 673 116	21
Manner-Suomi	485 277 000	88	485 277 000	88	0	0

Pelastustoimen nettomenot ovat vuoden 2022 tasossa noin 485 miljoonaa euroa. Euromäärä täsmentyy lopullisten tilinpäätösten perusteella vuoden 2023 aikana. Kun kunnittaiset luvut laskeaan yhteen hyvinvointialueetasolle, alueiden väliset erot vaihtelevat noin 50 eurosta 145 euroon asukasta kohden. Keskimäärin menot ovat 88 euroa asukasta kohden. Asukaskohtaisesti suurin siirtyvä kustannus on Kainuussa, noin 145 euroa asukasta kohti. Vantaa-Keravalla kustannus on vain kolmannes Kainuun asukaskohtaisesta euromäärästä.

Valtion pelastustoimen järjestämistehtäviin osoittama rahoitus ohjattaisiin 21 hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille myös osana yleiskatteellista rahoitusta. Näitä vaihteluvälejä selittävät alueen pelastustoimien aluekohtaiset palvelutuotannon järjestelyt sekä aluekohtaiset erot palvelutarpeessa. Kunnat ovat toteuttaneet alueen pelastustoimen ja sitä ennen kuntakohtaisen palvelutuotannon omilla päätöksillään ja kustannuksellaan. Alueen pelastustoimi päättää pelastuslain mukaisesti palvelutasostaan ja valtion valvonta (aluehallintovirastot) on kohdistunut toisaalta palvelutasopäätöksiin ja toisaalta toteutuneeseen palvelutasoon. Alueen pelastustoimen järjestelmä on vaikuttanut yhdenmukaistavasti, kuitenkin edelleen samankaltaisissa olosuhteissa esiintyviä erilaisia tuotantoratkaisuja, jotka osaltaan selittävät kustannuseroja.

Rahoituslaskelmien perusteella laskennallisen rahoituksen muutos siirtyvään nettokustannukseen verrattuna on enimmillään noin +/- 30 euroa asukasta kohti hyvinvointialueittain. Suurin rahoituksen lisäys olisi Vantaa-Keravalla, jossa siirtyvän nettokustannuksen määrä on maan alhaisin. Suurin vähennys laskennallisessa rahoituksessa olisi toteutumassa Itä-Uudellamaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa.

4.2.3.4 Tarvetekijöiden päivitys ja ehdotettu uusi määräytymistekijä

Hyvinvointialueiden rahoituslain 33 §:n mukaan 14 §:ssä tarkoitetut terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistetaan ensimmäisen kerran vuoden 2023 rahoituksesta lukien. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on päivittänyt aluekohtaisten tervekertoimien taustalla olevan yksilötason rekisteriaineistoon perustuvan palvelutarvetutkimuksen. Päivitetty tutkimus sisältää aiempaa laajemman joukon tarvetekijöitä. Muutosten myötä mallien selitysasteet ovat parantuneet entisestään, mikä mahdollistaa rahoituksen kohdentamisen tarpeen perusteella entistä tarkemmin. Muutosta on tapahtunut erityisesti sairastavuuden osalta.

Uusi tutkimusaineisto on kerätty vuodelta 2019. Kuten aiemminkin tutkimus kattaa erilliset tarkastelut terveydenhuollolle, vanhustenhuollolle ja sosiaalihuollolle. Terveydenhuollon tarvetekijöitä mallissa on 192, vanhustenhuollon 62 ja sosiaalihuollon 82. Tarvetekijöiden määrä on kasvanut huomattavasti edellisestä tutkimuksesta. Tarvetekijät kattavat sairastavuustietoja, ikärakenteen, sosioekonomisia tekijöitä sekä muita taustatietoja. Malleihin on tullut paljon uusia tekijöitä ja samalla joitakin aiemmin malleissa olleita tekijöitä on poistunut. Malli on jatkuvasti kehittyvä, jolloin kriteereiksi valikoituu tilastollisesti merkitseviä tekijöitä. Muutokset ovat koskeneet erityisesti sairastavuustekijöitä, sen sijaan demografisiin ja sosioekonomisiin tekijöihin on tullut vähäisempiä muutoksia. Aluekohtaisten tervekertoimen laskennassa on entiseen tapaan neutralisoitu taustamaa ja etäisyys päivystykseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa tehnyt tutkimusta, jossa on selvitetty sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisia kustannuseroja selittäviä tekijöitä. Tutkimuksella on pyritty täydentämään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen aiempaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta kuvaavaa tutkimusta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että palvelutarpeen lisäksi myös olosuhdetekijät selittävät sote-palvelujen kustannuseroja. Osittain havaitut olosuhdetekijät ovat samoja, joita on jo otettu huomioon nykyisissä rahoituksen määräytymistekijöissä. Tutkimuksen mukaan yliopistosairaaloiden korkeampi kustannustaso tulisi huomioida rahoituksessa joko erillisellä korvamerkityllä valtion rahoituksella tai yleiskatteellisen rahoituksen erillisellä määräytymistekijällä.

Tutkimuksen tulosten arvioinnin perusteella uudeksi rahoituskriteeriksi esitetään yliopistosairaalisää. Tutkimustiedon pohjalta on valmistelussa arvioitu, että yliopistosairaala-alueiden rahoitusta pitäisi lisätä noin 350 miljoonaa euroa eli 1,7 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisrahoituksesta. Yliopistosairaalatekijää esitetään omaksi kriteeriksi ja sen rahoitus tulee mallin sisältä pienentäen asukasperusteista rahoitusosuutta. Rahoituslaissa asukasperusteisen osan prosenttiosuus on nykyisin 13,424, mikä muutoksen jälkeen pienentyisi 11,724 prosenttiin.

Uuden tekijän mukainen rahoitus jaettaisiin yliopistosairaala-alueille niiden väestön suhteessa, mikä lisäisi alueiden rahoitusta noin 41 €/asukas.

Taulukko 11. Yo-sairaalatekijän vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen

	Yo-sairaalatekijän vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen, euroa	Yo-sairaalatekijän vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen, euroa/as
Helsinki	26 675 422	41
Vantaa-Kerava	11 139 908	41
Länsi-Uusimaa	19 241 047	41
Itä-Uusimaa	3 989 781	41
Keski-Uusimaa	8 094 154	41
Varsinais-Suomi	19 548 238	41
Satakunta	-13 805 673	-64
Kanta-Häme	-10 932 012	-64
Pirkanmaa	21 231 349	41
Päijät-Häme	-13 187 540	-64
Kymenlaakso	-10 434 365	-64
Etelä-Karjala	-8 134 167	-64

Etelä-Savo	-8 504 662	-64
Pohjois-Savo	10 081 248	41
Pohjois-Karjala	-10 480 829	-64
Keski-Suomi	-17 471 595	-64
Etelä-Pohjanmaa	-12 314 591	-64
Pohjanmaa	-11 267 771	-64
Keski-Pohjanmaa	-4 357 244	-64
Pohjois-Pohjanmaa	16 804 314	41
Kainuu	-4 592 833	-64
Lappi	-11 322 182	-64
Manner-Suomi	0	0

4.2.3.4 Hyvinvointialuekohtaiset arviot rahoituksen tasosta

Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu laskennalliseen malliin, joka ottaa huomioon alueittaiset palvelutarve- ja olosuhde-erot. Tämän lisäksi rahoitusmallissa on myös asukasperusteinen osuus ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osuus. Yleiskatteisesta rahoituksesta suurin osa, noin 79,589 prosenttia (16,9 miljardia euroa), kohdennetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kautta. Rahoituksesta noin 12,942 prosenttia (2,7 miljardia euroa) kohdennetaan asukasluvun perusteella, noin 1,580 prosenttia (335 miljoonaa euroa) hyvinvointialueen asukastiheyden perustuen, noin 1,954 prosenttia (415 milj. euroa) vieraskielisyyden perusteella, noin 0,489 prosenttia kaksikielisyyden perusteella (104 miljoonaa euroa), noin 0,110 prosenttia saaristoisuuden perusteella (23 miljoonaa euroa), noin 0,013 prosenttia saamelaisuuslisän perusteella (2,7 miljoonaa euroa), noin 0,686 prosenttia pelastustoimen riskikertoimen perusteella (146 miljoonaa euroa) ja noin yksi prosentti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannustekertoimen perusteella (207 miljoonaa euroa) sekä 1,66 prosenttia yliopistosairaalatekijän perusteella.

Yksittäiselle hyvinvointialueelle kohdennettavaa rahoituksen määrä ei ole sama kuin nykyisin hyvinvointialueen kuntien yhteenlaskettu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus. Rahoituksen muutosta on arvioitu vertaamalla uuden rahoitusmallin mukaista vuoden 2022 tasossa laskettua rahoitusta lähtötasoon, joka saadaan laskemalla hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettomenot yhteen. Yhteensä hyvinvointialueille kohdennettava valtion yleiskatteinen rahoitus olisi 21,2 miljardia euroa.

Taulukossa 12 on kuvattu hyvinvointialueiden tuleva rahoitus vuoden 2022 tasossa arvioituna. Taulukossa kuvataan rahoituksen euromääräinen taso sekä muutos suhteessa laskennalliseen lähtötasoon sekä euroina että euroina asukasta kohti. Taulukossa olevat luvut kuvaavat siirtymäjälkeen tilannetta, mutta toistaiseksi pysyvää siirtymätasoa ei ole huomioitu arviolaskelmissa.

Taulukko 12. Hyvinvointialueiden rahoitus vuoden 2022 tasossa, muutos suhteessa lähtötasoon (alueen kuntien menot yhteensä), (+) rahoitus kasvaa, (-) rahoitus pienenee).

	As.luku 2022	Soten ja pelastuksen nettomenot 2022	Soten ja pelastuksen nettomenot 2022	Laskennallinen rahoitus 2022	Las-kennal-linen rahoitus 2022	Muutos	Muu-tos
Hyvinvointialue		euroa	euroa/as	euroa	eu-roa/as	euroa	eu-roa/as
Helsinki	656 920	2 473 030 439	3 765	2 250 652 000	3 426	-222 377 939	-339
Vantaa-Kerava	274 336	893 262 635	3 256	905 264 026	3 300	12 001 392	44
Länsi-Uusimaa	473 838	1 539 663 070	3 249	1 545 085 272	3 261	5 422 202	11
Itä-Uusimaa	98 254	338 187 708	3 442	363 895 531	3 704	25 707 823	262
Keski-Uusimaa	199 330	698 908 432	3 506	665 094 304	3 337	-33 814 129	-170
Varsinais-Suomi	481 403	1 807 839 325	3 755	1 910 706 961	3 969	102 867 636	214
Satakunta	215 416	887 901 056	4 122	862 724 600	4 005	-25 176 456	-117
Kanta-Häme	170 577	658 599 174	3 861	662 914 816	3 886	4 315 642	25
Pirkanmaa	522 852	1 958 095 490	3 745	1 993 050 063	3 812	34 954 573	67
Päijät-Häme	205 771	788 130 833	3 830	828 605 862	4 027	40 475 029	197
Kymenlaakso	162 812	721 294 425	4 430	701 938 167	4 311	-19 356 258	-119
Etelä-Karjala	126 921	518 991 906	4 089	500 526 783	3 944	-18 465 123	-145
Etelä-Savo	132 702	637 437 809	4 804	595 374 373	4 487	-42 063 435	-317
Pohjois-Savo	248 265	1 093 652 848	4 405	1 092 001 400	4 399	-1 651 448	-7
Pohjois-Karjala	163 537	664 493 585	4 063	739 854 435	4 524	75 360 850	461
Keski-Suomi	272 617	1 026 659 926	3 766	1 029 547 082	3 777	2 887 156	11
Etelä-Pohjanmaa	192 150	804 446 625	4 187	802 382 413	4 176	-2 064 212	-11
Pohjanmaa	175 816	690 443 212	3 927	678 431 608	3 859	-12 011 605	-68
Keski-Pohjanmaa	67 988	273 492 365	4 023	290 679 436	4 275	17 187 070	253

Pohjois-Pohjanmaa	413 830	1 582 431 994	3 824	1 638 839 196	3 960	56 407 202	136
Kainuu	71 664	354 183 816	4 942	334 977 753	4 674	-19 206 063	-268
Lappi	176 665	822 434 326	4 655	841 034 419	4 761	18 600 093	105
Manner-Suomi	5 503 664	21 233 581 000	3 858	21 233 581 000	3 858	0	0

Uudistuksen voimaantuloavuonna siirrytään suoraan laskennalliseen rahoitukseen, jolloin tarvetekijöiden muutos otetaan heti huomioon täysimääräisesti. Laskennallisen rahoituksen ja siirtyvien kustannusten erotus otetaan siirtymäaikana huomioon porrastetusti siirtymätasauksella. Siirtymätasaus turvaa hyvinvointialueen rahoituksen ja mahdollistaa toiminnan hallitun mukauttamisen laskennallisen rahoituksen tasoon. Siirtymätasaus määritetään voimaantuloavuotta edeltävän vuoden tasolla. Voimaantuloavuonna siirtyvien kustannusten ja laskennallisen rahoituksen erotus tasataan täysimääräisesti.

Vuosittainen rahoituksen muutos nykytilanteeseen verrattuna siirtymäkaudella on enintään:

1. vuosi: 0 euroa/asukas;
2. vuosi: +/- 10 euroa/asukas;
3. vuosi: +/- 30 euroa/asukas;
4. vuosi: +/- 60 euroa/asukas;
5. vuosi: +90 / -75 euroa/asukas;
6. vuosi: +150 / -90 euroa/asukas; ja
7. vuosi: +200 / -100 euroa/asukas.

Taulukko 13 Siirtymätasauksen vaikutus rahoitukseen vuonna 2023

HV-alue	Siirtyvät kustannukset, euroa	Laskennallinen rahoitus, euroa	Muutos, euroa	Muutos, euroa/as	Siirtymätasaus v. 2023, euroa	Siirtymätasaus v. 2023, euroa/as
Helsinki	2 473 030 439	2 250 652 500	-222 377 939	-339	222 377 939	339
Vantaa-Kerava	893 262 635	905 264 026	12 001 392	44	-12 001 392	-44
Länsi-Uusimaa	1 539 663 070	1 545 085 272	5 422 202	11	-5 422 202	-11
Itä-Uusimaa	338 187 708	363 895 531	25 707 823	262	-25 707 823	-262
Keski-Uusimaa	698 908 432	665 094 304	-33 814 129	-170	33 814 129	170
Varsinais-Suomi	1 807 839 325	1 910 706 961	102 867 636	214	-102 867 636	-214
Satakunta	887 901 056	862 724 600	-25 176 456	-117	25 176 456	117

Kanta-Häme	658 599 174	662 914 816	4 315 642	25	-4 315 642	-25
Pirkanmaa	1 958 095 490	1 993 050 063	34 954 573	67	-34 954 573	-67
Päijät-Häme	788 130 833	828 605 862	40 475 029	197	-40 475 029	-197
Kymenlaakso	721 294 425	701 938 167	-19 356 258	-119	19 356 258	119
Etelä-Karjala	518 991 906	500 526 783	-18 465 123	-145	18 465 123	145
Etelä-Savo	637 437 809	595 374 373	-42 063 435	-317	42 063 435	317
Pohjois-Savo	1 093 652 848	1 092 001 400	-1 651 448	-7	1 651 448	7
Pohjois-Karjala	664 493 585	739 854 435	75 360 850	461	-75 360 850	-461
Keski-Suomi	1 026 659 926	1 029 547 082	2 887 156	11	-2 887 156	-11
Etelä-Pohjanmaa	804 446 625	802 382 413	-2 064 212	-11	2 064 212	11
Pohjanmaa	690 443 212	678 431 608	-12 011 605	-68	12 011 605	68
Keski-Pohjanmaa	273 492 365	290 679 436	17 187 070	253	-17 187 070	-253
Pohjois-Pohjanmaa	1 582 431 994	1 638 839 196	56 407 202	136	-56 407 202	-136
Kainuu	354 183 816	334 977 753	-19 206 063	-268	19 206 063	268
Lappi	822 434 326	841 034 419	18 600 093	105	-18 600 093	-105
Manner-Suomi	21 233 581 000	21 233 581 000	0	0	0	0

Vuonna 2023 siirtymätasauslisää saa 9 hyvinvointialuetta ja Helsinki yhteensä 396 miljoonaa euroa. Vastaavasti kahdentoista hyvinvointialueen rahoitusta pienennetään tasausvähennyksellä, yhteensä 396 miljoonalla eurolla. Voimaantulovuonna tasausvähennykset ja -lisäykset vastaavat toisiaan.

Enimmäismuutoksen ylittävä osuus tasataan toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella. Siirtymäkauden jälkeen pysyvät siirtymätasauslisät ovat noin 224 miljoonaa euroa ja vähennykset noin -56 miljoonaa euroa. Nettomääräisesti siirtymätasaukset ovat noin 168 miljoonaa euroa, mikä kasvattaa hyvinvointialueiden rahoitusta edellä mainitulla euromäärällä vuodesta 2029 lähtien. Tätä ei neutralisoida pois hyvinvointialueiden rahoituksesta, vaan valtio rahoittaa toistaiseksi pysyvän siirtymätasauksen. Siirtymätasaus sääntely arvioidaan viimeistään vuonna 2027 tätä aikaisemmin hyvinvointialueiden verotusoikeuden yhteydessä. Siirtymätasauksen euromäärät tarkistetaan lopullisiksi uudistuksen voimaantulovuonna tai sitä seuraavan vuoden alusta, kun laskennassa ovat käytettävissä lopulliset tiedot kahdesta viimeisestä tilinpäätöksestä ennen uudistuksen voimaantuloa.

4.2.4 Yhteenveto kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituksen muutoksesta

Taulukossa 14 on esitetty yhteenveto hyvinvointialueen ja erikseen alueen kuntien rahoituksen muutoksesta sekä rahoituksen kokonaismuutos nykytilaan verrattuna. Arviot kuvaavat niin sanotun lopullisen rahoitusmallin tilannetta, jossa rahoituksen muutoksessa on huomioitu toistaiseksi pysyvä siirtymätasaus (enimmäismuutos hyvinvointialueilla +200 eurosta -100 euroon asukasta kohden sekä kunnilla +/- 60 euroa asukasta kohden). Kokonaisuudessaan rahoituksen arvioidaan kasvavan koko maan tasolla lähes 200 miljoonaa euroa (36 euroa/asukas), mikä johtuisi siitä, että valtio kompensoisi hyvinvointialueiden toistaiseksi pysyvän siirtymätasauksen ja kuntien rahoitusosuus lääkärihelikopteritoiminnan rahoittamisesta poistuu. Taulukoista voidaan havaita, että 12 hyvinvointialueella rahoitus parani ja 9 hyvinvointialueella ja Helsingissä rahoitus heikkeni nykytilaan verrattuna. Kunnista vastaavasti tasapaino parani 122 ja heikkeni 171 kunnalla. Yhteenlaskettuna 10 alueella rahoitus parani ja 10 alueella ja Helsingissä heikkeni.

Yhteenlaskettuna hyvinvointialueiden ja sen kuntien rahoitus kasvaisi asukasta kohden laskettuna eniten Keski-Pohjanmaalla (245 euroa/asukas). Kymenlaaksossa rahoituksen arvioidaan puolestaan heikkenevän eniten, yhteensä noin -21 miljoonaa euroa (-130 euroa/asukas). Etelä-Karjalassa hyvinvointialueen rahoituksen arvioidaan heikkenevän noin -13 miljoonaa euroa (-100 euroa/asukas), minkä lisäksi alueen yhdeksästä kunnasta kuudella rahoituksen tasapainon arvioidaan heikkenevän. Vastaavasti Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen rahoituksen arvioidaan kasvavan 14 miljoonaa euroa (200 euroa/asukas), minkä lisäksi alueen kahdeksasta kunnasta viidellä rahoituksen tasapainon arvioidaan paranevan. Nettomääräisesti kuntien tasapainotilanne paranee yhteensä noin 45 euroa asukasta kohti.

Taulukko 14. Yhteenveto hyvinvointialueiden ja kuntien rahoituksen muutoksista. Arvioissa on otettu huomioon toistaiseksi pysyvät siirtymätasaukset.

Hyvinvointialue	Hyvinvointialueen rahoituksen muutos, milj. euroa	Hyvinvointialueen rahoituksen muutos, €/as	Hyvinvointialueiden kuntien tasapainon muutos, milj. euroa	Hyvinvointialueiden kuntien tasapainon muutos, €/as	Muutos yhteensä, milj. euroa	Muutos yhteensä, €/as
Helsinki	-66	-100	39	60	-27	-40
Vantaa ja Kerava	12	44	1	4	13	48
Länsi-Uusimaa	5	11	-21	-46	-16	-35
Itä-Uusimaa	20	200	-5	-51	15	149
Keski-Uusimaa	-20	-100	-1	-7	-21	-107
Varsinais-Suomi	96	200	-5	-11	91	189
Satakunta	-22	-100	-0,7	-3	-23	-103
Kanta-Häme	4	25	-6	-36	-2	-11
Pirkanmaa	35	67	11	22	46	89
Päijät-Häme	40	197	-10	-51	30	146
Kymenlaakso	-16	-100	-5	-30	-21	-130
Etelä-Karjala	-13	-100	-5	-42	-18	-142
Etelä-Savo	-13	-100	3	24	-10	-76
Pohjois-Savo	-2	-7	7	27	5	20
Pohjois-Karjala	33	200	-7	-42	26	158
Keski-Suomi	3	11	-8	-30	-5	-19
Etelä-Pohjanmaa	-2	-11	2	13	0	2
Pohjanmaa	-12	-68	5	27	-7	-41

Keski-Pohjanmaa	14	200	3	45	17	245
Pohjois-Pohjanmaa	56	136	15	35	71	171
Kainuu	-7	-100	3	35	-4	-65
Lappi	19	105	5	30	24	135
Manner-Suomi	179	33	18	3	199	36

Muutoksissa tulee huomioida se, että kuntien rahoituksen enimmäismuutos tulee voimaan viidentenä vuotena ja hyvinvointialueilla seitsemäntenä vuotena uudistuksen voimaantulosta. Tuona aikana sekä kuntien että hyvinvointialueiden kustannukset ja tulot tulevat tosiasiaassa muuttumaan muun muassa palvelutarpeiden, yleisten olosuhteiden ja hintojen muutosten myötä, joten taulukon 14 luvut kuvastavat laskennallista ja poikkileikkaustilanteeseen perustuvaa tilannetta.

4.2.5 Vaikutukset valtiontalouteen

4.2.5.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen rahoitus

Valtio osallistuu nykyisin kuntien järjestämien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoitukseen pääosin laskennallisen valtionosuusjärjestelmän kautta. Vuonna 2022 kuntien peruspalvelujen valtionosuus on yhteensä 7 947 miljoonaa euroa. Tästä sosiaali- ja terveydenhuollon osuus on 4 881 miljoonaa euroa. Valtio rahoittaa valtaosaltaan hyvinvointialueiden toiminnasta aiheutuvat kustannukset. Lisäksi hyvinvointialueet saavat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluista perittäviä asiakasmaksutuloja ja täyden korvauksen myyntituloja, esimerkiksi palvelujen myynnistä muille hyvinvointialueille, vakuutusyhtiöille tai valtiolle, sekä vähäisiä muita tuloja. Hyvinvointialueet voivat ottaa myös lyhytaikaista lainaa.

Valtion rahoituksen yleisessä mitoituksessa on uudessa järjestelmässä huomioitava hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle siirtyvien palvelujen kustannukset. Hyvinvointialueiden nettokustannukset ovat arvion mukaan vuoden 2022 tasossa noin 21,2 miljardia euroa. Näistä noin 20,75 miljardia euroa muodostuvat sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista ja noin 485 miljoonaa euroa pelastustoimen kustannuksista. Koska vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoittamisesta siirtyy kunnilta valtiolle, se tarkoittaa edellä olevan mukaisesti, että valtion talousarviossa näistä aiheutuvat menot ovat lähes 13,17 miljardia euroa nykyistä suuremmat. Tämä lisärahoitusosuus katetaan lisäämällä valtion verotuloja. Jotta kokonaisveroaste ei kasva, vähennetään kunnallisveroja vastaavasti alentamalla kunnallisveroprosentteja tasasuuruisesti 12,64 prosenttiyksiköllä.

Siirtolaskelmien tarkistaminen vuonna 2023 ja muutosten huomioon ottaminen kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituksessa tehdään kustannusneutraalisti kunta-valtio-suhteessa siten, että valtionosuutta vähennetään tai lisätään muutoksia vastaavasti. Vastaava periaate koskee hyvinvointialueiden rahoitusta.

4.2.5.2 Valtiokonttorin tehtävien rahoitus

Hyvinvointialueiden taloustietovarantoon liittyvät valmistelutehtävät on otettu huomioon valtion talousarviossa Valtiokonttorin toimintamäärärahoissa vuodesta 2021 lukien. Nyt kyseessä olevasta esityksestä ei aiheudu uusia kustannusvaikutuksia. Valtiokonttorin toimintamäärärahoissa on otettu kuluvalle vuodelle huomioon (momentti 28200101) 635 000 euroa kuntatalouden tietopalvelun laajentamiseksi hyvinvointialueiden taloustiedot kattavaksi. Vuodelle 2023

on tarkoitus ottaa huomioon Valtiokonttorin toimintamenomomentille toimeenpanoprojektin kustannuksia 523 000 euroa ja jatkuvan palvelun menoja 240 000 euroa, yhteensä 763 000 euroa. Vuodesta 2024 eteenpäin jatkuvan palvelun vuosittaiset menot ovat arviolta 240 000 euroa. Määrärahatarve arvioidaan tarkemmin kunkin vuoden talousarviovalmistelun yhteydessä.

4.2.6 Vaikutukset verotukseen

4.2.6.1 Verotulojen siirtäminen kunnilta valtiolle

Voimaanpanolain 55 §:ssä säädetään kunnan tuloveroprosentista vuonna 2023. Säännöksen tarkoituksena on verotuottojen siirtäminen kunnilta valtiolle hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien rahoittamiseksi. Pykälässä mainittu kunnan tuloveron leikkausprosentti 13,26 perustuu laskelmiin, jotka on tehty vuoden 2020 tasossa ja vuoden 2020 veroperustein. Pykälän säätämistä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 241/2020 vp.) todettiin, että laskelmat päivitetään vuoden 2022 aikana ennen uudistuksen voimaantuloa vuonna 2023, viimeisimpiin käytettävissä oleviin veropohja-arvioihin perustuen ja silloin voimassa olevia veroperusteita käyttäen. Tässä esityksessä ehdotetaan kunnan tuloveron leikkausprosenttia muutettavaksi 12,64 prosenttiyksikköön. Ehdotus perustuu päivitettyihin laskelmiin.

Tässä esityksessä esitetyissä verotusta koskevissa vaikutusarviolaskelmissa on otettu huomioon ehdotettu kunnan tuloveron leikkausprosentin muutos. Laskelmissa on otettu huomioon myös veroperusteisiin syksyllä 2022 tehtävät tämän hetken arvion mukaiset muutokset. Näistä muutoksista annetaan erillinen esitys. Kunnan tuloveroprosentin leikkaus ja veroperusteisiin tehtävät muutokset muodostavat uudistuksen verotuksen muutoksia koskevan kokonaisuuden, jolla pyritään turvaamaan se, että uudistuksen myötä verotus ei kiristy. Alla esitettävät verotuottoja ja verovelvolliskohtaisia vaikutuksia koskevat arviot ovat vielä alustavia ja ne päivitetään syksyn 2022 veroperusteita koskevan esityksen yhteydessä.

Laskennallisesti vuoden 2022 tasossa muutosten seurauksena kuntien verotulojen arvioidaan pienenevän yhteensä noin 13 989 miljoonaa euroa. Kuntien kunnallisverotulojen arvioidaan pienenevän noin 13 172 miljoonaa euroa ja yhteisöverotulojen noin 817 miljoonaa euroa. Valtion tuloverojen tuoton arvioidaan kasvavan noin 13 684 miljoonaa euroa. Progressiivisen tuloveron tuoton arvioidaan kasvavan noin 12 853 miljoonaa euroa, pääomatuloveron tuoton noin 32 miljoonaa euroa ja yhteisöveron tuoton noin 817 miljoonaa euroa. Kirkollisveron tuoton arvioidaan kasvavan noin 54 miljoonaa euroa. Arviossa ei ole otettu huomioon mahdollisia kirkollisveroprosenttien alentamisia. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun tuoton arvioidaan pienenevän noin 4 miljoonaa euroa. Kaiken kaikkiaan verotuottojen arvioidaan laskennallisesti pienenevän yhteensä noin 255 miljoonaa euroa vuoden 2022 tasossa arvioituna.

Muutosten voimaantulovuoden 2023 tasossa kuntien verotulojen arvioidaan pienenevän yhteensä noin 14 849 miljoonaa euroa. Kuntien kunnallisverotulojen arvioidaan pienenevän noin 13 995 miljoonaa euroa ja yhteisöverotulojen noin 854 miljoonaa euroa. Valtion tuloverojen tuoton arvioidaan kasvavan noin 14 545 miljoonaa euroa. Progressiivisen tuloveron tuoton arvioidaan kasvavan noin 13 658 miljoonaa euroa, pääomatuloveron tuoton noin 33 miljoonaa euroa ja yhteisöveron tuoton noin 854 miljoonaa euroa. Kirkollisveron tuoton arvioidaan kasvavan noin 49 miljoonaa euroa. Arviossa ei ole otettu huomioon mahdollisia kirkollisveroprosenttien alentamisia. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun tuoton ei arvioida muuttuvan. Kaiken kaikkiaan verotuottojen arvioidaan pienenevän yhteensä noin 255 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasossa arvioituna.

Esityksen perusteella kuntien verotulojen osuus julkisen sektorin veroista ja maksuista alenisi nykyisestä noin 23 prosentista noin 11 prosenttiin ja valtion verotulojen osuus nousisi noin 48

prosentista noin 61 prosenttiin. Kunnallisveron osuus kuntien verotuloista alenisi nykyisestä noin 83 prosentista noin 71 prosenttiin. Kiinteistöveron osuus nousisi nykyisestä noin 8 prosentista noin 16 prosenttiin. Yhteisöveron osuus nousisi nykyisestä noin 9 prosentista noin 12 prosenttiin. Uudistukseen liittyvä veronkevennys heikentäisi julkista taloutta noin 255 miljoonalla eurolla, mikä vastaa noin 0,1 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämän kattamisesta ei ole tehty erillistä päätöstä. Laskelmat on tehty vuoden 2022 tasossa ja vuoden 2022 veroperustein.

4.2.6.2 Vaikutukset verovelvollisille

Verojärjestelmän rakenteista johtuen uudistus on mahdotonta toteuttaa siten, että yhdenkään yksittäisen henkilön veroprosentti ei muutu lainkaan. Sen varmistamiseksi, että ansiotuloverotus ei kiristy verotusta on kevennettävä uudistuksen yhteydessä. Koska uudistuksen varsinaisena tavoitteena ei ole verotuksen keventäminen, veroparametrien muutosten yhteisvaikutuksesta johtuvat kevenemät kohdistuvat satunnaisille tulotasoille. Myös erittäin pieniä kiristymiä esiintyy satunnaisilla tulotasoilla. Nämä kiristymät ovat tulolajikohtaisissa tarkasteluissa keskimääräisellä kunnallisveroprosentilla laskettuna kaikilla tulotasoilla enintään noin 0,2 prosenttiyksikköä. Nämä muutokset katsotaan uudistuksen mittaluokkaan nähden niin pieniksi, että ne eivät ole ristiriidassa hallituksen linjauksen kanssa. Laskelmat on tehty vuoden 2022 keskimääräisillä kunnallis- ja kirkollisveroprosenteilla. Vaikka seurakuntien voidaan odottaa alentavan veroprosenttejaan, alennuksia ei ole huomioitu laskelmissa, koska niiden toteutumisesta ei ole varmuutta.

Taulukko 15. Esityksessä ehdotettujen ja muiden myöhemmin säädettävien uudistuksen veromalliin liittyvien muutosten yhteisvaikutukset vaikutukset palkka-, eläke ja päivärahataloon.

	Nykytila			Sote-uudistus			Muutos		
	Palkka	Eläke	Etuus	Palkka	Eläke	Etuus	Palkka	Eläke	Etuus
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5000	8,65	0	6,81	8,65	0	6,8	0	0	-0,01
10000	8,65	0	16,92	8,65	0	16,89	0	0	-0,03
15000	8,69	8,39	20,45	8,69	8,38	20,42	0	-0,01	-0,03
20000	14,05	17,12	23	14,08	17,1	22,69	0,03	-0,02	-0,31
30000	22,36	24,82	26,12	22,27	23,98	26,19	-0,09	-0,84	0,07
40000	28,05	29,52	29,63	27,67	29,7	29,76	-0,38	0,18	0,13
50000	32,06	32,3	31,95	31,99	32,46	32,11	-0,07	0,16	0,16
60000	35,14	35,25	33,98	35,15	35,4	34,13	0,01	0,15	0,15
70000	37,5	37,36	35,43	37,67	37,49	35,57	0,17	0,13	0,14
80000	39,28	38,94	36,52	39,46	39,07	36,65	0,18	0,13	0,13
90000	40,66	40,95	38,16	40,85	41,08	38,28	0,19	0,13	0,12
100000	42,36	42,86	39,76	42,5	42,98	39,88	0,14	0,12	0,12
110000	43,94	44,42	41,07	44	44,53	41,18	0,06	0,11	0,11
120000	45,26	45,72	42,16	45,25	45,83	42,27	-0,01	0,11	0,11

Yllä olevassa taulukossa 15 on esitetty tulolajikohtaiset tarkastelut. Verovelvollisen tulot voivat koostua useista eri tulolajeista ja lisäksi verovelvollisella voi olla henkilökohtaisia vähennyksiä kaikille verovelvollisille ns. viran puolesta myönnettävien vähennysten lisäksi. Kaikkien eri tulolajien ja vähennysten yhdistelmien tarkastelu tässä on mahdotonta, joten on mahdollista, että yksittäisellä verovelvollisella verotus kiristyy tai kevenee yllä olevissa taulukoissa esitettyä enemmän. Tapauksia, joissa verotus kiristyy enemmän kuin 0,5 prosenttiyksikköä, on havaittu 103 kappaletta vuoden 2022 tasolle korotetulla vuoden 2020 pohja-aineistolla tehdyssä tarkastelussa.

4.2.6.3 Vaikutukset verotukseen Ahvenanmaalla

Uudistus itsessään ei koske Ahvenanmaan maakuntaa, mutta valtionverotukseen tehtävät muutokset olisivat koskeneet yhtä lailla myös Ahvenanmaan maakunnassa asuvia verovelvollisia (Taulukko 16). Koska uudistuksessa kiristettiin valtionverotusta, olisi valtionverotus kiristynyt perusteettomasti myös Ahvenanmaalla, jos asiasta ei olisi säädetty erikseen. Tämän johdosta tuloverolain 124 §:n 5 momentissa on säädetty, että valtionverotuksen kiristyminen Ahvenanmaalla asuvien verovelvollisten kohdalla estetään ansiotuloveroasteikon alemmilla marginaaliveroprosenteilla. Alempien marginaaliveroprosenttien seurauksena esityksessä ehdotettujen veroperustemuutosten vaikutukset olisivat Ahvenanmaan maakunnassa asuville verovelvollisille vastaavanlaisia kuin Manner-Suomessa asuville.

Taulukko 16. Esityksessä ehdotettujen ja muiden myöhemmin säädettävien uudistuksen veromalliin liittyvien muutosten yhteisvaikutukset vaikutukset palkka-, eläke ja päivärahataloon Ahvenanmaalla.

	Nykytila			Sote-uudistus			Muutos		
	Palkka	Eläke	Etuus	Palkka	Eläke	Etuus	Palkka	Eläke	Etuus
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5000	8,65	0	7,23	8,65	0	7,21	0	0	-0,02
10000	8,65	0	15,65	8,65	0	15,63	0	0	-0,02
15000	8,69	7,88	18,63	8,69	7,87	18,6	0	-0,01	-0,03
20000	12,82	15,63	20,9	12,85	15,61	20,68	0,03	-0,02	-0,22
30000	20,56	22,33	23,63	20,51	21,64	23,7	-0,05	-0,69	0,07
40000	26	27,03	27,14	25,62	27,21	27,27	-0,38	0,18	0,13
50000	29,95	29,81	29,46	29,88	29,97	29,62	-0,07	0,16	0,16
60000	32,99	32,76	31,49	33	32,91	31,64	0,01	0,15	0,15
70000	35,32	34,87	32,94	35,49	35	33,08	0,17	0,13	0,14
80000	37,08	36,45	34,03	37,26	36,58	34,16	0,18	0,13	0,13
90000	38,44	38,46	35,67	38,63	38,59	35,79	0,19	0,13	0,12
100000	40,13	40,37	37,27	40,27	40,49	37,39	0,14	0,12	0,12
110000	41,71	41,93	38,58	41,77	42,04	38,69	0,06	0,11	0,11
120000	43,03	43,23	39,67	43,02	43,34	39,78	-0,01	0,11	0,11

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Esitetyt muutosehdotukset eivät olennaisesti muuta eduskunnassa hyväksyttyä ja 1.1.2023 voimaan tulevaksi vahvistettua hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen rahoitusta koskevaa lainsäädäntöä. Uudistukseen liittyvää rahoitusmallia ja erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja on arvioitu hallituksen esityksessä 241/2020 vp.

5.1 Hyvinvointialueen rahoituksen määräytymistekijät

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa tutkinut sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia selittäviä tekijöitä. Huhtikuussa 2022 julkaistulla tutkimuksella on pyritty täydentämään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen aiempaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta kuvaavaa tutkimusta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että palvelutarpeen lisäksi myös olosuhdetekijät selittävät sote-palvelujen kustannuseroja. Osittain tekijät ovat samoja, joita on jo otettu huomioon nykyisissä rahoituksen määräytymistekijöissä. Tutkijat esittävät, että alueelliset palkkaerot ja yliopistosairaakerroin sekä nykyisin olosuhdetekijöinä huomioon otettavat kaksikielisyys, vieraskielisyys ja syrjäisyys pitäisi ottaa huomioon rahoituksen määräytymistekijöinä. Tutkimuksen mukaan palvelutarpeeseen perustuvaa osuutta rahoituksessa pitäisi kasvattaa merkittävästi ja asukasperusteisesta rahoitusosuudesta luopua kokonaan. Lisäksi asukastiheys korvattaisiin syrjäisyystekijällä. Saaristoisuus, saamenkielisyys ja hyte-kerroin ovat tekijöitä, joita ei tutkimusaineistolla pystytty arvioimaan.

Lisäksi Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen 25.3.2022 julkaistussa tutkimuksessa Alueelliset palkkaerot sosiaali- ja terveydenhuollossa ([linkki](#)) on arvioitu mahdollisuuksia palkkakustannuksiin perustuvan rahoituksen määräytymistekijän muodostamiselle.

Nyt kyseessä olevan esityksen valmistelun yhteydessä on arvioitu hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymistekijöiden muutostarpeita edellä mainitun tutkimustiedon valossa. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia rahoituksen määräytymistekijöihin, lukuun ottamatta yliopistosairaala-alueita koskevaa uutta olosuhdetekijää.

Rahoituksen asukasperusteisella osuudella pyritään edelleen kompensoimaan tarveperusteiseen malliin liittyviä puutteita. Asukasperusteisella rahoituksella turvataan myös palveluiden järjestämisen edellytysten jatkuvuutta ja kestävää siirtymää uuteen rahoitusjärjestelmään.

Tutkimuksissa esitetty palkkaerojen huomioon ottaminen edellyttäisi jatkovalmistelua, jossa arvioitaisiin tarkemmin muun ohella mahdollisia haitallisia kannustinvaikutuksia sekä aineistoon liittyviä ongelmia. Toisaalta edellä mainitussa tutkimuksessa havaitut alueelliset palkkaerot ovat varsin pieniä. Syrjäisyys voisi olla asukastiheyttä parempi tekijä kuvaamaan pitkien etäisyyksien aiheuttamaa kustannuslisää. Tämän tekijän suhteen pitäisi kuitenkin varmistua siitä, että se kuvaa tulevaa järjestelmää eikä nykyistä kuntapohjaista palvelurakennetta. Syrjäisyys voisi pidemmällä aikavälillä sisältyä rahoitusmalliin korvaten asukastiheystekijän, mutta se vaatii vielä kehittämistyötä.

Tutkimuksen mukaan yliopistosairaala-alueilla on korkeammat kustannukset kuin muilla alueilla. Nämä kustannukset sisältyvät kunnilta hyvinvointialueille siirtyviin kustannuksiin. Hyvinvointialueiden rahoitusmallissa alueiden välisiä kustannuseroja kompensoidaan eri tekijöillä, joista esimerkiksi asukasperusteisuus, kaksikielisyys ja vieraskielisyys kohdentuvat enemmän yliopistosairaala-alueille. Määräytymistekijöissä ei kuitenkaan ole ollut tekijää, joka ottaisi suoraan huomioon yliopistosairaala-alueiden korkeammat kustannukset. Valmistelun yhteydessä on arvioitu yliopistosairaaloitten kustannusten huomioon ottamisen toteuttamisvaihtoehtoina i) alueellisen terveydenhuollon tarvekertoimen sisälle otettavaa kerrointa tai ii) erillistä

yliopistosairaalakertoimeen pohjautuvaa määräytymistekijää, jonka osuus vähennettäisiin joko tarveperusteisesta tai asukasperusteisesta rahoituksesta. Ensimmäinen vaihtoehto korjaisi terveydenhuollon tarvetekijää niin, että se huomioisi alueen kustannusrakenteen ja korjaisi kerrointa joko ylös tai alaspäin siten, että rahoituksen määräytymistekijöiden painot pysyisivät ennallaan. Jälkimmäinen vaihtoehto vaatisi rahoituslain määräytymistekijöiden ja niiden painotuksen uudelleen tarkastelua. Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että esitetty malli, jossa rahoituksen määräytymistekijöihin lisättäisiin uusi yliopistosairaalatekijä ja sitä vastaava osuus vähennettäisiin asukasperusteisesta rahoitusosuudesta toteuttaisi parhaiten tavoitteen rahoituksen kohdentamisesta palvelutarpeen ja olosuhteiden perusteella. Asukasperusteista osuutta voidaan perustella erityisesti siitä näkökulmasta, että palvelutarvetta selvittävällä tutkimuksella ei pystytä huomioimaan kaikkia alueellisia tekijöitä. Nyt kuitenkin uuden tutkimustiedon valossa olisi perusteltua tarkastella asukasperusteista rahoitusosuutta uudestaan. Yllä kuvattua vaihtoehtoa i) ei voi pitää kovinkaan läpinäkyvänä vaihtoehtona. Siinä jo muutenkin varsin monimutkaista tarvekertoimen laskentaa korjattaisiin vielä uudella korjauskertoimella. Myöskään rahoituksen vähentämistä tarveperusteisesta rahoituksesta ei valmistelussa nähty tarkoituksenmukaiseksi, koska uudella tekijällä voidaan täydentää nimenomaan aiemman tiedon puutteita.

6 Lausuntopalaute

Esitysluonnoksesta on kuultu hyvinvointialueiden ja Suomen Kuntaliiton sekä eräiden kuntien edustajia 20.4.2022 järjestetyssä kuulemistilaisuudessa.

Lisäksi esitysluonnos on ollut kommentoitavana lausuntopalvelu.fi -palvelussa ...

7 Säännöskohtaiset perustelut

Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta

3 §. *Valtion rahoitus hyvinvointialueille.* Pykälän 1 momentissa säädetään valtion rahoituksen määräytymistekijöiden osuuksista lain voimaantuloavuotta edeltävänä vuotena eli vuonna 2022.

Momentissa ehdotetaan ensinnäkin säädettäväksi uudesta määräytymistekijästä, yliopistosairaalalisästä, sekä sen osuudesta hyvinvointialueiden rahoituksessa. Uuden tekijän osuus olisi 1,70 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta, mikä ehdotetaan vähennettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asukasperusteisen rahoituksen osuudesta. Tekijän osuus vastaa noin 350 miljoonan euron kustannuksia vuoden 2022 tasossa.

Rahoituksen määräytymistekijöiden prosenttiosuudet perustuvat hallituksen esityksen 241/2020 vp valmisteluajana käytössä olleeseen arvioon eri tekijöiden osuuksista. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen osuuksien painotus perustuu siten vuoden 2020 kustannustietoihin. Uusimpien käytävissä olevien kustannustietojen, jotka pohjautuvat kuntien talousarvotietoihin vuodelta 2022, sosiaali- ja terveydenhuollon osuus kustannuksista on 97,715 prosenttia ja pelastustoimen 2,285 prosenttia. Momentissa säädettäviä osuuksia ehdotetaan päivitettäväksi rahoituksen kohdentamiseksi mahdollisimman tarkasti näiden sektoreiden välillä. Muutos heijastuisi kaikkiin määräytymistekijöihin osuutensa verran.

7 §. *Palvelutarpeen muutoksen huomioon ottaminen.* Pykälässä säädetään siitä, miten hyvinvointialueiden valtion rahoituksen koko maan tasoa tarkistettaessa otetaan vuosittain etukäteen

huomioon arvioitu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen muutos. Palvelutarpeen muutoksen arvioinnin perusteena käytetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämän sosiaalimenojen analyysimallin (SOME-malli) mukaista arvioitua palvelutarpeen kasvua. Palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta säädetään vähintään neljän vuoden välein. Rahoituslain 33 §:n mukaan vuosittainen palvelutarpeen kasvun arvio tarkistetaan ensimmäisen kerran vuoden 2023 rahoituksesta lukien.

Palvelutarpeen arvioitu kasvu on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2022 saatavissa olevien uusimpien väestöennuste- ja kustannustietojen perusteella päivittämän tiedon mukaan 1,02 prosenttia vuonna 2023, 1,05 prosenttia vuonna 2024, 1,07 prosenttia vuonna 2025 ja 1,02 prosenttia vuonna 2026.

Pykälän 1 momentin mukaan edellä mainittu palvelutarpeen muutos otetaan huomioon siihen määrään asti, että käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa 80 prosenttia. Rahoituslain 36 §:n 2 momentin mukaan vuosina 2023 ja 2024 palvelutarpeen kasvu otetaan kuitenkin etukäteen huomioon hyvinvointialueen rahoituksen tasoa tarkistettaessa SOME-mallin mukaisesti arviointina kokonaisuudessaan ja vasta vuodesta 2025 lähtien sovellettaisiin 7 §:ssä säädettyä 80 prosentin rajaa. Rahoituslain 36 §:n 1 momentin mukaan lisäksi palvelutarpeen arvioitua vuosittaista kasvua korotetaan siirtymävaiheen kustannusten vuoksi 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023–2029.

8 §. *Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että indeksikorotusta laskettaessa otetaan huomioon 6 §:ssä tarkoitettujen hyvinvointialueiden edellisen vuoden laskennallisten kustannusten lisäksi palvelutarpeen muutos, sellaisena kuin siitä säädetään 7 §:ssä ja lain voimaantulosäännöksissä (36 §). Palvelutarpeen kasvu kuvaa volyymin arvioitua reaaliomuutosta. Tätä korotetaan hintojen muutoksella, jolloin päästään talousarviovuoden tasolle.

Indeksitarkistuksen laskentakaava vuodelle 2023 olisi seuraava: Rahoitus vuonna 23 = siirtyvät kustannukset $_{22} \cdot (1 + \text{tarpeen kasvu}_{23}) \cdot (1 + \text{hva-indeksi}_{23})$.

Lisäksi varainhoitovuodesta 2025 lukien indeksitarkistuksessa ehdotetaan otettavaksi huomioon rahoituslain 10 §:n perusteella tehtävä hyvinvointialueiden toteutuneiden kustannusten jälkikäteinen tarkistus. Mainitulle varainhoitovuodelle tehdään jälkikäteinen tarkistus vuoden 2023 rahoituksen osalta. Jälkikäteisen tarkistuksen laskentataavasta ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin uudessa 10 §:n 2 momentissa, jossa viitattaisiin indeksikorotuksen laskemisen osalta nyt kyseessä olevan momentin sääntelyyn.

Rahoituslain 9 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden uusien ja laajenevien tehtävien kustannusten huomioon ottamisesta. Kustannukset otetaan huomioon suoraan voimaantulovuoden kustannustasossa. Jos uuden tai laajenevan tehtävän on tarkoitus tulla voimaan porrastetusti useamman vuoden aikana, arvioidaan kustannus uusimman käytettävissä olevan hintaindeksitiedon mukaan korotettuna niiden vuosien kustannustasoon, joina tehtävät tulevat voimaan. Tältä osin pykälään ei ehdoteta muutoksia.

10 §. *Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen.* Pykälän mukaan hyvinvointialueiden koko maan tason laskennallinen rahoitus tarkistetaan kahden vuoden viiveellä toteutuneita kustannuksia vastaavaksi. Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan huomioon vuosittain jälkikäteen hyvinvointialueiden tilinpäätöstietojen mukaiset 5 §:ssä tarkoitettut kustannukset (toteutuneet kustannukset) varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä

vuodelta. Kyseisen vuoden laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotus lisätään rahoitukseen tai vähennetään rahoituksesta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jossa säädettäisiin tarkemmin siitä, miten edellä mainittu jälkikäteistarkistus lasketaan. Laskennassa huomioitaisiin jälkikäteistarkistuksen kohteena olevan varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotuksen muutos sitä edeltävään varainhoitovuoteen nähden sekä jälkikäteistarkistuksen kohteena olevalle varainhoitovuodelle tehty jälkikäteinen tarkistus. Laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus tarkistettaisiin sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään.

Esimerkiksi vuoden 2023 toteutuneita kustannuksia verrattaisiin vuonna 2023 maksettuihin laskennalliseen rahoitukseen. Tämä erotus (+/-) viettäisiin vuoden 2025 rahoituspohjaan ennen 8 §:ssä tarkoitettua indeksitarkistusta. Tällöin erotus tulisi korotetuksi osana muuta rahoituspohjaa varainhoitovuoden hintatasoon.

13 §. *Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten perusteet.* Pykälän 3 momentissa säädetään terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytettävistä tehtäväkohtaisista painotuksista. Tehtäväkohtaiset painotukset tarkistettaisiin rahoituslain voimaantulosäännöksissä (33 §) edellytetyllä tavalla vuodesta 2023 lukien. Ehdotetut painotukset perustuisivat uusimpiin eli vuoden 2022 kustannustietoihin: terveydenhuolto 58,86 prosenttia, vanhustenhuolto 19,75 prosenttia ja sosiaalihuolto 21,39 prosenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan tehtäväkohtaiset painotukset muuttuvat hyvinvointialueiden uusien ja laajenevien tehtävien perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti. Nämä muutokset otetaan huomioon vuosittain hyvinvointialueiden rahoituslaskelmissa. Momentin mukaan tehtäväkohtaisista painotuksista säädetään vähintään kolmen vuoden välein.

20 a §. *Yliopistosairaalisä.* Pykälä olisi asiallisesti uusi. Siinä säädettäisiin uudesta hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymistekijästä, yliopistosairaalisästä. Yliopistosairaalisä otettaisiin huomioon niiden hyvinvointialueiden laskennallisissa kustannuksissa, joissa on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 34 §:ssä tarkoitettu yliopistollinen sairaala. Lisäksi lisä koskisi yliopistosairaalaa ylläpitävään HUS-yhtymään kuuluvia Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueita ja Helsingin kaupunkia.

Yliopistosairaalan perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset laskettaisiin kertomalla yliopistosairaalan perushinta hyvinvointialueen asukkaiden määrällä. Hyvinvointialueen asukasmäärä määräytyisi rahoituslain 2 §:n 2 momentin mukaisesti Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

Yliopistosairaalisä kompensoisi yliopistollisen sairaalan ylläpidosta hyvinvointialueille aiheutuvia muita hyvinvointialueita korkeampia kustannuksia. Kustannuksia yliopistosairaalassa nostavat muun muassa vaativan erikoissairaanhoidon toteuttamiseksi tarvittava erityisosaava henkilöstö, tilat ja laitteet, kansalliset ja alueelliset erityistehtävät ja koordinaatiotehtävät sekä sairaalassa toteutuva laaja koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta.

Yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä saavat myös jatkossa terveydenhuoltolain (1326/2010) 59 §:ssä ja 61 §:ssä säädetyn mukaisesti rahoitusta tutkimus- ja

koulutusmenoihin valtion talousarvion erillismomentin kautta, mikä ei sisälly rahoituslain mukaiseen rahoitukseen. Tämä tutkimus- ja koulutusmenoihin korvamerkitty rahoitus ei riitä kattamaan kokonaan yliopistosairaalan tutkimus- ja koulutustoiminnasta aiheutuvia menoja.

Yliopistosairaala tuottaa vaativaa erikoissairaanhoidoa myös muiden hyvinvointialueiden asukkailla. Yliopistollista sairaalan tuottaessa sosiaali- tai terveyspalveluja toisen hyvinvointialueen asukkaalle toimisi alueiden välinen laskutus lähtökohtaisesti kuten järjestämislain 57 §:ssä säädetään. Tällöin asiakkaan oma hyvinvointialue korvaksi yliopistosairaala-alueelle ne toteutuneet kulut, jotka ovat aiheutuneet palvelun antamisesta ja joista on vähennetty palvelusta kertyneet toimintatuotot, jollei kustannusten korvaamisesta muualla toisin säädetä tai jolleivät hyvinvointialueet toisin sovi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 35 §:n mukaan hyvinvointialueiden järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on viisi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöaluetta. Kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että 34 §:ssä tarkoitettu yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä kuuluvat kukin eri yhteistyöalueeseen. Yhteistyöalueelle laaditaan hyvinvointialueiden yhteistyösopimus. Lain 36 §:n mukaisesti yhteistyösopimuksessa tulee sopia muun muassa hyvinvointialueiden työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta tiettyjen palveluiden sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa. Lisäksi on sovittava näihin vastuisiin liittyvästä hyvinvointialueiden välisestä kustannusten jaosta. Yliopistosairaalisään perustuva yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen saama rahoitus tulisi tarpeellisilta osin ottaa huomioon yhteistyösopimuksissa.

35 a §. *Hyvinvointialuekohtainen korvaus vuonna 2024.* Pykälä olisi uusi ja siinä ehdotetaan säädettäväksi hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen kohdentumisen tarkistamisesta kuntien vuoden 2022 lopullisten tilinpäätöstietojen perusteella. Hyvinvointialueille maksettaisiin vuonna 2024 aluekohtainen kertakorvaus, joka vastaisi kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella korjatun laskelman mukaisen rahoituksen ja alkuperäisen vuodelle 2023 maksetun rahoituksen erotusta. Näin voitaisiin varmistaa, että vuoden 2023 rahoituksen taso hyvinvointialueella vastaa toteutuneita siirtyviä kustannuksia. Jos korjatut siirtyvät kustannukset ovat korkeammat kuin kuntien vuoden 2022 talousarvion mukaisesti on laskettu, olisi ilman ehdotettua säännöstä mahdollista, että vuoden 2023 rahoitus jäisi alueilla vajaaksi ja aiheuttaisi ongelmia palvelujen järjestämisessä uudistuksen alkuvaiheessa.

Kysymys olisi kertakorvauksesta eikä sitä vietäisi hyvinvointialueiden rahoitukseen pysyväksi eräksi. Näin ollen korvaus turvaisi ainoastaan alueiden rahoituksen vuoden 2023 osalta siirtyviä kustannuksia vastaavaksi. Hyvinvointialueen mahdollisesti vuonna 2023 saama lisärahoitus olisi otettava huomioon kertakorvauksen määrää vähentävänä, sillä muutoin vuoden 2023 mahdollinen rahoitusvaje tulisi kompensoitua kahteen kertaan.

Hyvinvointialueille vuonna 2024 maksettava kertakorvaus olisi kunta-valtio-hyvinvointialue-suhteessa kustannusneutraali. Jos siirtyvät kustannukset ovat tilinpäätöstietojen mukaan korkeammat kuin alkuperäisessä laskelmassa, samassa suhteessa siirrettäisiin valtion rahoitusta hyvinvointialueille ja pienennettäisiin kuntien jäljelle jäävien tehtävien rahoitusta. Kuntien osalta tästä tarkistuksesta säädetään kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun lain 57 §:ssä. Kuntaveroon tehtävä veroprosentin leikkaus vuonna 2023 olisi jo tässä vaiheessa säädetty nyt kyseessä olevan esityksen perusteella, eikä siihen enää tehtäisi muutoksia myöhemmin.

Liite. Rahoituslain 14 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimet lasketaan terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavien sairauksiin ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvien tarvetekijöiden ja niiden painokertoimien sekä 13 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtäväkohtaisten painotusten perusteella. Tarvetekijät ja niiden painokertoimet ovat rahoituslain liitteenä.

Edellä mainittua lain liitettä ehdotetaan muutettavaksi voimaantulosäännöksissä (33 §) edellytetyllä tavalla siten, että siinä olevat terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavat tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistetaan vuodesta 2023 lukien. Tarkistuksen perusteena ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen huhtikuussa 2022 julkaiseman tutkimuksen tiedot (linkki tulossa). Päivittynyt tutkimus sisältää aiempaa laajemman joukon tarvetekijöitä. Muutosten myötä mallien selitysasteet ovat parantuneet entisestään, mikä mahdollistaa rahoituksen kohdentamisen tarpeen perusteella entistä tarkemmin. Uusi tutkimusaineisto on kerätty vuodelta 2019. Kuten aiemminkin, tutkimus kattaa erilliset tarkastelut terveydenhuollolle, vanhustenhuollolle ja sosiaalihuollolle. Tarvetekijät kattavat sairastavuustietoja, ikärakenteen, sosioekonomisia tekijöitä sekä muita taustatietoja. Malleihin on tullut paljon uusia tekijöitä ja samalla joitain aiemmin malleissa olleita tekijöitä on poistunut. Tämä on seurausta mallin evoluutiosta, missä kriteereiksi valikoituu tilastollisesti merkitseviä tekijöitä. Muutokset ovat koskeneet erityisesti sairastavuustekijöitä, sen sijaan demografisiin ja sosioekonomisiin tekijöihin on tullut vähäisempiä muutoksia. Aluekohtaisen tarvekertoimen laskennassa neutralisoidaan aiempaan tapaan taustamaa ja etäisyys päivystykseen.

Tarvetekijät ja niiden painot säädetään lain liitteessä. Terveydenhuollon tarvetekijöitä ehdotetaan otettavaksi huomioon yhteensä 189. Aiemmin liitteessä oli terveydenhuollon tekijöitä 50. Vanhustenhuollon tarvetekijöitä otettaisiin huomioon aiemman 18 sijasta 63. Sosiaalihuollon tarvetekijöitä oli aiemmin 13, mutta nyt ehdotetaan otettavaksi huomioon 73 tarvetekijää.

Tarvetekijöiden painokertoimet ovat tutkimukseen perustuvia yksilötason estimaatteja tekijäkohtaisista suhteellisista kustannuksista. Painokertoimen arvo määräytyy suhteessa vakiotekijään, joka vastaa keskimääräisiä kustannuksia koko maan tasolla. Mallin perusteella aluekohtaiset terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tarvekertoimet lasketaan vuosittain alueen uusimpien sairastavuus-, väestörakenne-, sosioekonomisten ja muiden tietojen perusteella.

Tarveperusteisen rahoitusmallin kehittäminen on jatkuvaa työtä. Tutkimusaineistojen parantumisessa myös mallin voidaan odottaa parantuvan jatkossa. Rahoituslain 14 §:n 4 momentin mukaan palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavista tarvetekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen perustuen vähintään neljän vuoden välein. Lisäksi painokertoimet säädetään valtioneuvoston asetuksella hyvinvointialueiden tehtävämuutoksen yhteydessä ottamalla huomioon tehtävämuutoksesta aiheutuva laskennallinen vaikutus. Siten, mikäli esimerkiksi vuodelle 2023 säädetään vielä uusia tehtäviä, päivitetään lain liitteessä olevien tarvetekijöiden painokertoimet tarvittaessa uuden tehtävän aiheuttamien kustannusten edellyttämällä tavalla valtioneuvoston asetuksella. Kyseessä on tällöin laskennallinen, teknisluonteinen painokertoimien päivitys.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

23 §. *Kustannustenjaon tarkistus.* Kustannustenjaon tarkistusta koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettävän siten, että tarkistuksen laskentatapa ilmenisi laista nykyistä selkeämmin. Pykälän nykyisen sanamuodon mukaisesti kustannustenjaon tarkistuksessa tarkistetaan laskennalliset kustannukset, perushinnat ja rahoitus toteutuneiden kustannusten mukaisiksi, mutta kustannustenjaon tarkistuksen toteuttamista ei ole tarkemmin säännelty. Kustannustenjaon tarkistus

on perusteltua toteuttaa tavalla, joka parhaiten toteuttaa tarkistuksen tarkoitusta, eli täsmäyttää laskennalliset kustannukset toteumatietojen mukaisiksi, eikä ali- tai ylikompensoi kustannuspohjan kehitystä ja siten aiheuta tarkistukseen sahausliikettä.

Kustannustenjaon tarkistus perustuisi niin sanotun poikkileikkausvuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotukseen siten, että laskennassa huomioidaan laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotuksen muutos sitä edeltävään varainhoitovuoteen nähden sekä poikkileikkausvuodelle tehty kustannustenjaon tarkistus. Näin määritelty laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus tarkistettaisiin sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään.

Esimerkiksi vuoden 2023 toteutuneita kustannuksia verrattaisiin vuoden 2023 laskennallisiin kustannuksiin. Tämä erotus (+/-), ottaen huomioon edellisessä kohdassa mainittu määrittelytapa, vietäisiin vuoden 2025 kustannuspohjaan ennen 22 §:ssä tarkoitettua indeksitarkistusta. Tällöin erotus tulisi korotetuksi osana muuta kustannuspohjaa varainhoitovuoden hintatasoon.

25 §. *Käyttökustannuksia koskeva tietojen keruu ja tietopohja.* Pykälän 2 momentin tietopohjaa koskevaa säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että kustannustenjaon tarkistamisessa voidaan käyttää uusimpia saatavilla olevia tietoja siltä osin, kun varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden tietoja ei ole käytettävissä.

Kustannustenjaon tarkistus tehdään lain 59 §:n 1 momentin mukaan ensimmäisen kerran vuonna 2025 vuosien 2023 ja 2024 tietojen perusteella. Vuoden 2022 loppuun voimassa olevan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaan käytetään vielä kolmen vuoden takaisia tietoja, mutta kuntien taloustietojen automaattisen raportoinnin voimaantumisen myötä viivettä on ollut mahdollista kaventaa kahteen vuoteen. Erityisesti eräiden Opetushallituksen keräämien esi- ja perusopetuksen kustannustietojen toimittaminen ei kuitenkaan ainakaan lähi-vuosina vielä toteudu automaattisen raportoinnin kautta, vaan tiedot kerätään edelleen erillisin kyselyin. Tällöin kahden vuoden viive ei ole niiden osalta vielä saavutettavissa.

34 §. *Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus.* Pykälään on tarpeen tehdä vastaava kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuuden määräytymispäivää koskeva muutos, joka on tehty voimassa olevaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin 1.1.2022 voimaan tulleella lailla 1291/2021. Vuoden lopun (31.12.) sijasta tarkastelupäivänä käytetään jatkossa joulukuun 15 päivää.

38 §. *Erikoissairaanhoidossa olevan, koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus.* Pykälän 4 momentissa tehtäisiin kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuuden määräytymispäivää koskevasta muutoksesta johtuva täsmennys. Vuoden lopun (31.12.) sijasta tarkastelupäivänä käytetään jatkossa joulukuun 15 päivää.

40 §. *Kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimittaminen.* Pykälän 1 momentissa tehtäisiin kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuuden määräytymispäivää koskevasta muutoksesta johtuva täsmennys. Vuoden lopun (31.12.) sijasta tarkastelupäivänä käytetään jatkossa joulukuun 15 päivää.

45 §. *Päätös valtionosuuden myöntämisestä sekä veroperustemuutoksista johtuvien verotulo-menetysten korvauksesta.* Pykälään on tarpeen lisätä uusi 3 momentti, joka asiallisesti vastaa voimassa olevaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 48 §:än vuoden 2022 alusta lisättyä 3 momenttia (L 1291/2021). Näin pykälässä tarkoitetut valtionosuuspäätökset voidaan antaa kunnille tiedoksi sähköisesti myös ilman tähän annettua suostumusta.

57 §. *Voimaantulo.* Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi selkeämmin siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirron vuoksi kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot tarkistettaisiin vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tulojen ja kustannusten erotus otettaisiin huomioon peruspalvelujen valtionosuudessa.

Myös 4 momentin sanamuotoa valtionosuuden kuntakohtaisesta tarkistamisesta ehdotetaan täsmennettäväksi. Jos tarkistuksen jälkeen todetaan, että kunnille on koko maan tasolla maksettu valtionosuutta vuonna 2023 enemmän tai vähemmän kuin tarkistuksen mukaan kuuluisi, erotusta vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta asukaskohtaisesti tasasuuruksina erinä vuosina 2024 ja 2025. Näin varmistettaisiin tehtäväsiirron kustannusneutraalius vuoden 2022 tasolla.

Pykälän 5 momentin toisen virkkeen mukaan kuntien valtionosuutta vähennetään tai lisätään tarkistusten yhteydessä siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri. Koska tämä todettaisiin jo ehdotetussa 4 momentissa, kyseinen virke ehdotetaan poistettavaksi.

58 §. *Perushintojen määräytyminen vuonna 2023.* Pykälän 3 momentissa säädetään pykälän 2 momentissa tarkoitetuista perushinnoista vuoden 2020 tasossa. Säännöksen perusteluissa on todettu, että perushinnat on tarpeen vielä erikseen säätää nyt kyseessä olevaa momenttia muuttamalla vuoden 2022 tasossa, kun tähän tarvittava tietopohja on käytettävissä (HE 241/2020 vp, s. 1007). Perushintojen päivitys on luonteeltaan tekninen muutos ja perustuu vuoden 2020 tiedoilla tehtyyn laskemaan.

Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta

55 §. *Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2023.* Pykälässä säädetään siitä, että kaikkien kuntien tulee määrätä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä kaikissa kunnissa yhtä suurella prosenttiyksiköllä. Pykälää muutettaisiin siten, että kunnanvaltuuston olisi määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä 12,64 prosenttiyksiköllä aiemmin säädetyn 13,26 prosenttiyksikön sijaan.

Pykälän säätämistä koskevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 241/2020 vp, s. 921) on todettu, että kunnan tuloverosta leikattava prosenttiosuus selviää lopullisesti, kun valtion rahoitusvastuulle siirtyvien menojen määrä vahvistuu keväällä 2022 perustuen kuntien talousarviokyselyn mukaisiin tietoihin vuoden 2022 kustannuksista. Perusteluissa on myös todettu, että pykälää on näiden tietojen perusteella tarpeen vielä muuttaa vuonna 2022.

Ehdotus kunnan tuloverosta leikattavan prosenttiosuuden muuttamisesta perustuu edellä mainittuihin päivitettyihin rahoituslaskelmia koskeviin tietoihin. Hyvinvointialueille siirtyvien kustannusten määrä tarkentuu kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella vuonna 2023. Kunnan tuloverosta leikattavaa prosenttiosuutta ei kuitenkaan enää muuteta nyt ehdotettavan muutoksen jälkeen, vaan rahoituksen siirtoa koskeva tarkistus toteutetaan kuntien valtionosuuksia muuttamalla siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:ssä säädetään.

Kuntien tuloverosta leikattavan prosenttiosuuden ohella valtion verotulojen kasvattaminen ja kuntien verotulojen pienentäminen toteutetaan nykyisen verojärjestelmän sisällä muuttamalla valtion tuloveroasteikkoja sekä useita eri ansiotuloverotuksen vähennysten parametreja. Myös

tuloveroasteikkoa sekä ansiotuloverotuksen veroperusteita tullaan muuttamaan päivitettyjen laskelmien pohjalta. Näistä muutoksista annetaan erillinen esitys syksyllä 2022.

Laki verotusmenettelystä

91 b §. Kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvät tilapäiset säännökset. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos, koska voimaanpanolain 55 §:ssä säädettyä kunnan tuloverosta leikattavaa prosenttiosuutta ehdotetaan muutettavaksi. Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2023 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettyinä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai kunnan ilmoittama tuloveroprosentti poikkeaa voimaanpanolain 55 §:ssä säädetystä, verotuksessa voitaisiin noudattaa vuoden 2022 tuloveroprosenttia vähennettynä 12,64 prosenttiyksiköllä.

Tuloverolaki

124 §. Veron määräytyminen. Pykälän 5 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos, koska voimaanpanolain 55 §:ssä säädettyä kunnan tuloverosta leikattavaa prosenttiosuutta ehdotetaan muutettavaksi. Valtion tuloveroasteikon veroprosentteja alennettaisiin 12,64 prosenttiyksiköllä laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa.

Laki Valtiokonttorista

2 §. Pykälän 1 momentin 4 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi Valtiokonttorin tehtävästä toimia hyvinvointialueiden taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena sekä rekisterinpitäjänä. Tehtävä vastaisi lähtökohtaisesti Valtiokonttorin voimassa olevan lain mukaisia kuntien taloustietovarantoa koskevia tehtäviä.

Nyt kyseessä olevan 2 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisista Valtiokonttorin tehtävistä säädetään tarkemmin lain 2 b §:ssä. Kyseisessä pykälässä olevan viittaussäännöksen perusteella sääntelyn on tarkoitus koskea jatkossa myös hyvinvointialueita ja niiden toimittamia tietoja. Pykälän 1 momentin mukaan Valtiokonttorilla on oikeus käsitellä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen tehtävien toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tilastokeskuksella, Terveystieteiden tutkimuskeskuksella, Opetushallituksella ja valtiovarainministeriöllä on oikeus saada Valtiokonttorilta tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät salassa pidettävät tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen säilyttämisen tarve on arvioitava viiden vuoden välein. Pykälän 3 momentin mukaan Valtiokonttorin on julkaistava muut kuin henkilötietoja sisältävät taloustietovarannon tiedot yleisessä tietoverkossa. Pykälän 4 momentin mukaan taloustietovarannon käytöstä ei peritä maksua.

Valtiokonttorin tehtäviä kuntien taloustietovarannon ylläpitämisessä kuvataan tarkemmin hallituksen esityksessä kuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskeva lainsäädännön (HE 60/2019 vp) valtiokonttorista annetun lain muuttamista koskevan lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 46-48). Hyvinvointialueiden taloustietovarannon ylläpitämiseen liittyviä Valtiokonttorin tehtäviä kuvataan tarkemmin hallituksen esityksessä 241/2020 vp hyvinvointialueista annetun lain 120 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 622-623).

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain ja kunnan peruspalvelujen valtioneuvoston asetuksista on esitetty eduskunnalle luonnokset hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan esityksen (HE 241/2020 vp) liitteinä. Valtioneuvoston asetukset on tarkoitus antaa loppuvuodesta 2022 eli sen jälkeen, kun niiden antamiseksi tarvittavat lopulliset päätökset mahdollisista vuonna 2023 koskevista kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävien muutoksista on tehty eduskunnassa.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädetään muun ohella vuosittain hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen laskennassa käytettävistä, rahoituslain 13–23 §:ssä tarkoitettujen määräytymistekijöiden mukaisista perushinnoista. Rahoituslain 14 §:n 4 momentin perusteella valtioneuvoston asetuksella säädetään vielä tarvittaessa terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tarvetekijöiden painokertoimista siten, että niissä otetaan huomioon hyvinvointialueiden vuoden 2023 tehtävämuutoksista aiheutuva laskennallinen vaikutus.

Kunnan peruspalvelujen valtioneuvoston asetuksista annetun lain nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädetään muun ohella vuosittain kuntakohtaisen valtioneuvoston asetuksen laskennassa käytettäviä perushinnoista.

Myös kunnan peruspalvelujen valtioneuvoston asetuksista annetun lain 15 §:ssä tarkoitettua hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan määräytymisperusteista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (hyte-kerroin) määritellään kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa kuvaavien indikaattoreiden sekä toiminnan tulosta kuvaavien indikaattoreiden perusteella. Edellä mainitun hallituksen esityksen liitteenä eduskunnalle esitetyn asetusluonnoksen 3 §:ssä määritellään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan indikaattorien painokertoimet ja asetuksen liitteessä on määritelty neljätoista toimintaa sekä kuusi tulosta kuvaavaa indikaattoria. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa mittaava kerroin laaditaan peruskoulutukseen, liikuntaan ja kunnan johtamiseen liittyvien indikaattorien perusteella. Edellä mainittujen indikaattorien lisäksi indikaattoreihin on valmisteltu lisättäväksi kulttuurihyvinvointia koskeva indikaattori, kulttuuriin osallistumisen kynnyksen madaltaminen. Toimintaa kuvaavan yksittäisen indikaattorin painokerroin olisi uuden indikaattorin lisäämisen jälkeen 0,0333. Tarve kulttuurihyvinvointia koskevalle indikaattorille on ollut esillä kertoimia koskevan valmistelun aiemmissa vaiheissa. Myös edellä mainitun hallituksen esityksen lausuntopalautteessa mainittiin tarve sisällyttää kulttuurihyvinvointi HYTE-kertoimeen. Kertoimen sisältöjen laajentamista tältä osin on pidetty perusteltuna, kun tietopohja on olemassa ja se on todettu riittävän luotettavaksi. Kulttuuripalvelut ja kulttuurihyvinvointi on ollut TEA-tiedonkeruun kohde vuosina 2019 ja 2021 ja siitä tulee pysyvä. TEA-tiedonkeruiden tiedot julkaistaan avoimesti, TEAviisari -verkkopalvelussa (www.teaviisari.fi). Kulttuurihyvinvointia koskeva indikaattori on tarkoitus ottaa huomioon syksyllä 2022 annettavan valtioneuvoston asetuksen liitteessä.

9 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2023. Lait voimaanpanolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.10.2022.

10 Toimeenpano ja seuranta

Valtiovarainministeriö seuraa uudistuksen toimeenpanoa ja kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmien toimivuutta. Kuntien talouden seurantaan varten on olemassa jo vakiintuneet, pääosin kuntalakiin perustuvat toimintatavat. Hyvinvointialueet sen sijaan ovat uusia itsehallinnollisia toimijoita ja myös niiden rahoitusjärjestelmä on uusi. Uudistuksen toimeenpanon riskejä rahoituksen näkökulmasta vähentävät kuitenkin osaltaan sekä kuntien että hyvinvointialueiden rahoituksessa sovellettavat siirtymäaikajärjestelyt, jotka tasaavat uudistuksen vaikutuksia ja antavat kunnille ja hyvinvointialueille aikaa sopeutua rahoituksen muutoksiin.

Uudistuksen onnistunut toimeenpano ja palvelujen turvaaminen erilaissa tilanteissa, myös ennalta-arvaamattomien haasteiden ilmaantuessa, edellyttää erityisesti hyvinvointialueiden rahoituksen ja rahoitusjärjestelmän toimivuuden jatkuvaa ja reaaliaikaista arviointia. Hyvinvointialueet ovat riippuvaisia valtion rahoituksesta, koska niillä ei ole kuntia vastaavasti verotusoi-keutta. Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyttä, talouden sopeuttamiskeinoja ja mahdol-lista lisärahoituksen tarvetta arvioidaan osana hyvinvointialueiden ohjaus-, neuvottelu- ja seuranta- prosesseja.

Hyvinvointialueesta annetun lain 11 §:n mukaan valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueiden koskevan lainsäädännön valmistelussa. Hyvinvointialueesta annetun lain 12 §:n mukaan rahoituksen riittävyttä hyvinvointialueiden tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja hyvinvointialueittain (rahoitusperiaate) arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa. Lisäksi suunnitelmassa käsitellään hyvinvointialueiden tehtäviä ja velvoitteita, taloutta sekä valtion hyvinvointialuetalouteen liittyviä taloudellisia vastuita.

Rahoitusjärjestelmän toimivuutta ja muutostarpeita on tarkoitus arvioida myös hyvinvointialueista annetun lain 13 §:ssä tarkoitetussa hyvinvointialuetalouden ja –hallinnon neuvottelukunnassa, joka toimii valtiovarainministeriön yhteydessä. Neuvottelukunnan tehtävänä on seurata ja arvioida hyvinvointialuetalouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä valtion hyvinvointialueille osoittaman rahoituksen ja hyvinvointialueiden muun tulorahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden sekä valtiovarainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Hyvinvointialueiden ohjaukseen sisältyvät myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n mukaiset sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa sekä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n mukaiset sisäministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa. Näissä vuosittain järjestettävissä keskusteluissa neuvotellaan hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien toteuttamisesta, sekä muun ohella tarkastellaan myös rahoituksen riittävyttä. Myös valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin, jotta hyvinvointialueen toimintaa ja taloutta voidaan tarkastella kokonaisuutena.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitykseen sisältyvissä rahoituslaskelmissa on otettu huomioon ne ennen tämän esityksen antamista eduskunnalle annetut esitykset, jotka vaikuttavat vuoden 2022 verotulojen määrään. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n 3 momentin mukaan kunnilta

siirtyvinä tuloina otetaan siirtolaskemissa huomioon muun ohella kunnan kunnallisverotulot, yhteisöverotulot, veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvaukset ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudet.

Mikäli kuluvalle vuodelle ehdotetaan tämän esityksen antamisen jälkeen uusia verotukseen vaikuttavia muutoksia, niistä kunnille johtuvia verotulojen muutoksia tai verotulomenetysten kompensatioita ei tulisi enää ottaa huomioon siirtolaskemissa. Rahoituslaskelmiin perustuu muun ohella nyt kyseessä olevassa esityksessä ehdotettu kunnan vuoden 2023 veroprocentin leikkaus (voimaanpanolain 55 §), mitä ei ole perusteltua enää muuttaa nyt kyseessä olevan esityksen hyväksymisen jälkeen. Rahoituksen siirto tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella kuntien valtionosuuksia muuttamalla siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:ssä säädetään.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Rahoituslain 8 §:n 1 momenttiin ehdotetulla täsmennyksellä, jonka mukaa hyvinvointialueiden vuosittaisessa rahoituksen tarkistamisessa otettaisiin indeksitarkistus huomioon myös arvioidun palvelutarpeen kasvun ja rahoituksen jälkikäteisen tarkistuksen osalta, on vaikutusta hyvinvointialueiden rahoituksen tasoon. Palvelutarpeen arvioidun kasvun osalta indeksikorotuksen vaikutuksen arvioidaan olevan vuodelle 2023 suuruusluokaltaan joitakin miljoonia euroa, mikä otetaan huomioon hyvinvointialueiden rahoitukseen varatussa määrärahasssa valtion vuoden 2023 talousarvioesityksessä. Lisäksi indeksikorotuksen huomioon ottaminen hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteisen tarkistuksen osalta vaikuttaa rahoituksen tasoon vuodesta 2025 lukien. Tämän määrän suuruutta ei ole tässä vaiheessa mahdollista arvioida, koska se riippuu jälkikäteistarkistuksen suuruudesta. Määrä on tarkoitus arvioida hyvinvointialueiden varainhoitovuoden 2023 tilinpäätöstietojen perusteella vuonna 2024 ja ottaa huomioon valtion talousarviossa vuodelle 2025.

Rahoituslakiin ehdotettu uusi säännös hyvinvointialueille vuonna 2024 maksettavasta kertakorvauksesta (35 a §) on otettava huomioon vuoden 2024 valtion talousarviossa hyvinvointialueiden rahoitukseen varatussa määrärahasssa. Korvaus maksettaisiin hyvinvointialuekohtaisesti kompensoimaan mahdollista erotusta hyvinvointialueelle vuodelle 2023 maksetun rahoituksen ja kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella määräytyvän hyvinvointialueen kuntien kustannusten välillä. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:n mukaan koko maan tasolla vastaava määrä otettaisiin huomioon kuntien valtionosuuksissa tasasuuruusina erinä vuosina 2024 ja 2025. Jos hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten määrä vuoden kuntien 2022 tilinpäätöstietojen mukaan ylittää hyvinvointialueille maksetun rahoituksen, on tällä vaikutuksia valtion vuoden 2024 talousarvioon. Hyvinvointialueille maksettavat kertakorvauksiin tulee varata valtion rahoitusta vuodelle 2024 siltä osin, mitä ei samana vuonna vielä vähennetä kuntien valtionosuuksista. Vastaava määrä vähennetään kuntien valtionosuuksista vuonna 2025.

Muilta osin esityksellä ei ole yhteyttä valtion talousarvioon.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslakivaliokunta käsitteli hyvinvointialueiden rahoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 17/2021 vp). Erityisesti rahoitusperiaatteen soveltamisen ja uudistukseen liittyvän rahoituksen siirron osalta arviointia sisältyy myös aiempan, maakunta- ja sote-uudistusta koskevaan lausuntoon (PeVL 15/2018 vp).

Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevat ehdotukset

Esityksessä ehdotetuissa muutoksissa rahoituslakiin on kyse laissa edellytetystä sääntelyn tarkistamisesta uusimpien tutkimus- ja kustannustietojen perusteella sekä osin sääntelyn täsmen-
tämisestä. Ehdotuksella ei puututa hyvinvointialueiden rahoitusmallin peruslähtökohtiin, jotka
perustuslakivaliokunta on edellä mainituissa lausunnoissaan hyväksynyt.

Esityksessä ehdotetaan päivitettäväksi uusimman tutkimustiedon perusteella sitä, minkä pro-
senttiosuuden mukaan palvelutarve otetaan vuosittain etukäteen huomioon hyvinvointialueiden
koko maan tason rahoituksessa. Kustannustason huomioon ottamiseksi indeksikorotuksen tulisi
ehdotuksen mukaan koskea myös palvelutarpeen kasvun osuutta sekä sitä osuutta, jolla rahoi-
tusta jälkikäteen tarkistetaan toteutuneiden kustannusten mukaiseksi. Näillä ehdotuksilla pyri-
tään siihen, että rahoituksen taso mahdollisimman hyvin vastaisi hyvinvointialueiden järjestä-
misvastuulla olevien tehtävien kustannuksia koko maan tasolla. Esityksen vaikutusarviointeihin
sisältyvät laskelmat hyvinvointialueen koko maan rahoituksen tasosta vuoden 2022 tasossa.
Vuodelle 2023 rahoitusta tarkistetaan vielä arvioidun palvelutarpeen kasvun, indeksikorotusten
ja mahdollisten uusien tehtävien perusteella.

Esityksessä ehdotetut muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöi-
hin, painoihin ja tarvetekijöihin vaikuttavat osaltaan hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen ja-
kautumiseen. Esityksessä ehdotetaan myös kokonaan uutta määräytymistekijää, yliopistosairaala-
lalisää, jonka tarkoituksena olisi ottaa huomioon yliopistosairaalatoiminnoista johtuvia yliopis-
tosairaala-alueiden muita alueita korkeampia kustannuksia. Kyseiset kustannukset sisältyvät
kunnilta hyvinvointialueille siirtyvään rahoitukseen koko maan tasolla, mutta rahoituslaissa ei
ole ollut tekijää, joka ohjaisi rahoituksen nimenomaan yliopistosairaala-alueille. Yliopistosai-
raalatehtävien rahoituksen turvaaminen on siten perustunut ainoastaan järjestämislain 36 §:ssä
tarkoitettuun yhteistyöalueiden sopimukseen. Sopimusperusteisuuden ei ole uudistuksen toi-
meenpanon yhteydessä todettu välttämättä turvaavan mainittujen tehtävien rahoitusta riittävällä
tavalla. Määräytymistekijä vaikuttaisi yliopistosairaala-alueiden rahoitukseen siten, että se li-
säisi rahoitusta arviolta 41 euroa asukasta kohden, ja vähentäisi muiden alueiden rahoitusta 64
euroa asukasta kohden.

Ehdotetun uuden rahoituksen määräytymistekijän ja tarvetekijöiden päivityksen tarkoituksena
on kohdentaa hyvinvointialuekohtaista rahoitusta paremmin vastaamaan alueen olosuhteita ja
palvelutarpeita ja näin turvata palvelujen järjestämisen edellytyksiä.

Vaikutusarviointeihin sisältyvät laskelmat hyvinvointialuekohtaisesta rahoituksesta vuoden
2022 tasossa. Vuodelle 2023 rahoitusta tarkistetaan edellä mainitusti koko maan tasossa sekä
hyvinvointialuekohtaisesti siirtyvien kustannusten perusteella kuntien vuoden 2022 tilinpäätös-
tietojen valmistuttua kesällä 2022. Yksittäisen hyvinvointialueen rahoituksen riittävyyden arvi-
oinnissa on tärkeää ottaa lisäksi huomioon, että kunnilta siirtyvien toteutuneiden kustannusten
ja rahoituslain mukaisen laskennallisen rahoituksen erotusta tasataan vuosina 2023-2029 por-
taittain muuttuvalla siirtymätasauksella, joka rajaa muutoksen pysyvästi korkeintaan +200/-100
euroon asukasta kohden.

Asiallisesti uuden säännöksen (35 a §) perusteella ehdotetaan hyvinvointialueille maksettavaksi
vuonna 2024 kertakorvausta, mikäli kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella tode-
taan, että hyvinvointialueelle vuodelle 2023 maksettu rahoitus ei ole vastannut kunnilta alueelle
siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannuksia. Ehdotuksen tarkoi-
tuksena on tarkistaa hyvinvointialuekohtaisen rahoituksen lähtötaso uudistuksen voimaantulo-
vuotena sellaiseksi, että hyvinvointialueella on edellytykset vastata sille siirtyvästä palvelujen
järjestämisestä. Mikäli hyvinvointialueelle on maksettu vuodelle 2023 rahoituslain 11 §:ssä tar-
koitettua lisärahoitusta, vähennettäisiin lisärahoituksen osuus vuodelle 2024 maksettavasta ker-
takorvauksesta, koska muuten erotus tulisi kompensoitua kahteen kertaan.

Kuntien rahoitusta koskevat ehdotukset

Kuntien osalta esitykseen sisältyvät muutosehdotukset perustuvat pääosin aiemmin hyväksytyyn ja vahvistettuun sote-uudistuksen rahoitusta koskevaan lainsäädäntöön tai ovat muutoin luonteeltaan teknisluonteisia. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kuntien kunnallisveroprosentin leikkauksesta 12,64 prosenttiyksiköllä vuonna 2023. Lisäksi säädettäisiin muun ohella kunnan peruspalvelujen valtionosuuden määräytymistekijöiden perushinnoista vuoden 2022 tasossa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n mukaan uudistukseen liittyvät tehtävien järjestämistä vastuu ja rahoituksen siirrot kunnilta hyvinvointialueille toteutetaan kuntien, valtion ja hyvinvointialueiden välillä kustannusneutraalisti. Lain 57 §:ssä säädetään rahoituslaskelmien tarkistamisesta kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella ja toteutuneiden kustannusten erotuksen huomioon ottamisesta kuntien vuoden 2024 ja 2025 valtionosuuksissa. Viimeksi mainitun pykälän 4 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siitä käy paremmin ilmi erityisesti rahoituksen tarkistaminen koko maan tasolla, minkä jälkeen mahdollinen erotus otetaan huomioon kuntakohtaisissa valtionosuuksissa. Kesällä 2023 valmistuvien kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella voi käydä ilmi, että koko maan tasolla kustannuksia ja niitä vastaavia tuloja on siirtynyt tosiasiaissa vähemmän tai enemmän kuin mitä kuluvana vuonna tehtävissä laskelmissa on arvioitu. Kunnan tuloverosta leikattavaa prosenttiosuutta ei kuitenkaan enää muutettaisi tässä esityksessä ehdotettavan muutoksen jälkeen, vaan rahoituksen siirtoa koskeva tarkistus toteutetaan kuntien valtionosuuksia muuttamalla. Tästä säädetään jo vahvistetun lain 57 §:n pykälän 4 ja 5 momentissa. Erotus otetaan huomioon kuntien valtionosuudessa asukaskohtaisesti tasasuuruksina erinä vuosina 2024 ja 2025.

Esityksen taloudellisten vaikutusten arviointia koskevassa osuudessa esitetään laskelmat, joissa arvioidaan uudistuksen johdosta kunnilta siirtyviä tuloja ja kustannuksia sekä uudistuksen vaikutuksia kuntien talouteen vuoden 2022 tasolla.

Arvioitaessa kuntien mahdollisuuksia selviytyä uudistuksen jälkeen niille jäljelle jäävien tehtävien rahoituksesta, on otettava huomioon, että uudistuksen kuntakohtaisia vaikutuksia tasataan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 31 §:ssä säädetyllä valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasauksella. Vuonna 2023 kunnan valtionosuutta lisätään tai vähennetään kunnan tasapainotilan muutosta vastaava määrä. Vuodesta 2024 alkaen kunnan valtionosuuteen lisätään tai siitä vähennetään vuosittain 15 euroa asukasta kohden niin, että kunnan tasapainotilan muutos rajoitetaan kokonaisuudessaan 60 euroon asukasta kohden. Muutoksen rajaaminen +/- 60 euroon asukasta kohti merkitsee, ettei uudistus aiheuta yhdellekään kunnalle yli 0,6 tuloveroprosenttiyksikön muutospainetta viiden vuoden aikana.

Hallituksen käsityksen mukaan esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 3 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti, 13 §:n 3 momentti ja 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu lain liite; sekä

lisätään 10 §:än 2 momentti ja lakiin 20 a ja 35 a § seuraavasti:

3 §

Valtion rahoitus hyvinvointialueille

Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, yliopistosairaalisän, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekiäjien perusteella siten kuin jäljempänä tarkemmin säädetään. Näiden määräytymistekijöiden osuudet lain voimaantulovuotta edeltävänä vuotena ovat seuraavat:

Osuus hyvinvointialueiden rahoituksesta	prosenttia
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä	97,715, josta
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,589
Asukasmäärä	11,456
Asukastiheys	1,466
Vieraskielisyys	1,954
Kaksikielisyyys	0,489
Saamenkielisyyys	0,013
Saaristoisuus	0,110
Yliopistosairaalisä	1,661
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,977
Pelastustoimi yhteensä	2,285, josta
Asukasmäärä	1,486
Asukastiheys	0,114
Riskitekiäjät	0,686

7 §

Palvelutarpeen muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä palvelutarpeen muutos otetaan huomioon siihen määrään asti, että käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta, joka on seuraava:

- 1) 1,02 prosenttia vuonna 2023;
 - 2) 1,05 prosenttia vuonna 2024;
 - 3) 1,07 prosenttia vuonna 2025;
 - 4) 1,02 prosenttia vuonna 2026.
-

8 §

Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti. Kustannustason muutosta laskettaessa otetaan huomioon hyvinvointialueiden edellisen vuoden laskennalliset kustannukset, palvelutarpeen muutos sekä toteutuneiden kustannusten jälkikäteinen tarkistus.

10 §

Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen

Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen perustuu 1 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotukseen, joka tarkistetaan 8 §:n 1 momentin mukaisesti sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään. Laskennassa huomioidaan 1 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotuksen muutos sitä edeltävään varainhoitovuoteen nähden sekä mainitussa momentissa tarkoitetulle varainhoitovuodelle tehty jälkikäteinen tarkistus.

13 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten perusteet

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia tehtäväkohtaisia painotuksia:

Terveydenhuolto	58,86 prosenttia
Vanhustenhuolto	19,75 prosenttia
Sosiaalihuolto	21,39 prosenttia

20 a §

Yliopistosairaалalіsä

Yliopistosairaalan perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla yliopistosairaalan perushinta hyvinvointialueen asukkaiden määrällä. Yliopistosairaалalіsä otetaan huomioon niille hyvinvointialueille, joissa on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 34 §:ssä tarkoitettu yliopistollinen sairaala, sekä Uudenmaan hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille.

35 a §

Hyvinvointialuekohtainen korvaus vuonna 2024

Hyvinvointialueen rahoitukseen tehdään vuonna 2024 erillinen kertaluonteinen lisäys tai siitä tehdään erillinen kertaluonteinen vähennys, jos hyvinvointialueelle vuonna 2023 myönnetyn valtion rahoituksen euromäärä on 35 §:n 6 momentissa tarkoitettun tarkistuksen perusteella ollut hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneita kustannuksia pienempi tai suurempi. Lisäys tai vähennys lasketaan siten, että hyvinvointialueelle vuonna 2023 myönnettyä valtion rahoitusta verrataan euromäärään, joka hyvinvointialueelle olisi myönnetty valtion rahoituksena, jos laskennassa olisi vuoden 2022 kuntien talousarviotietojen sijasta käytetty vuoden 2022 palvelukohtaisia tilinpäätöstietoja. Lisäys tai vähennys on näin saadun erotuksen suuruinen.

Hyvinvointialueelle vuonna 2023 maksettu lisärahoitus vähennetään kyseiselle hyvinvointialueelle 1 momentin nojalla myönnettävästä rahoituksen lisäyksestä.

Tässä pykälässä tarkoitettujen rahoituksen lisäysten yhteismäärä vähennetään hyvinvointialueiden toteutuneista kustannuksista ja rahoituksen vähennysten yhteismäärä lisätään hyvinvointialueiden toteutuneisiin kustannuksiin laskettaessa 10 §:ssä tarkoitettua laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotusta varainhoitovuoden 2025 rahoitukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Liite

Lain 14 §:ssä tarkoitettut terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimien tarvetekijät ja niiden painokerroimet

Terveydenhuollon tarvetekijät	Painokerroin
Ikä 0v, nainen	
Ikä 1-6v, nainen	

Ikä 7-12v, nainen	
Ikä 13-18v, nainen	
Ikä 19-25v, nainen	
Ikä 26-30v, nainen	
Ikä 31-35v, nainen	
Ikä 36-40v, nainen	
Ikä 41-45v, nainen	
Ikä 46-50v, nainen	
Ikä 51-55v, nainen	
Ikä 55-60v, nainen	
Ikä 61-65v, nainen	
Ikä 66-70v, nainen	
Ikä 71-75v, nainen	
Ikä 76-80v, nainen	
Ikä 81-85v, nainen	
Ikä 86-90v, nainen	
Ikä 91-95v, nainen	
Ikä vähintään 96v, nainen	
Ikä 0-v, mies	
Ikä 1-6v, mies	
Ikä 7-12v, mies	
Ikä 13-18v, mies	
Ikä 19-25v, mies	
Ikä 26-30v, mies	
Ikä 31-35v, mies	
Ikä 36-40v, mies	
Ikä 46-50v, mies	
Ikä 51-55v, mies	
Ikä 55-60v, mies	
Ikä 61-65v, mies	
Ikä 66-70v, mies	
Ikä 71-75v, mies	
Ikä 76-80v, mies	
Ikä 81-85v, mies	
Ikä 86-90v, mies	
Ikä 91-95v, mies	
Ikä vähintään 96v, mies	
Tuberkuloosi	

HIV, C-hepatiitti	
B-hepatiitti	
Ei-tuberkuloottiset mykobakteerit	
Ruusut	
Veneeriset syylät	
Huulen, suun ja nielun pahanlaatuiset kasvaimet C00-C14	
Ruuansulatuselinten pahanlaatuiset kasvaimet C15-C26	
Hengityselinten ja rintaontelon elinten pahanlaatuiset kasvaimet C30-C39	
Luun ja nivelruston pahanlaatuiset kasvaimet C40-C41	
Ihon melanooma ja muut pahanlaatuiset ihokasvaimet C43-C44	
Muut pehmytkudoksen pahanlaatuiset kasvaimet C45-C49	
Rintasyöpä C50	
Naisen sukupuolielinten pahanlaatuiset kasvaimet C51-C58	
Miehen sukupuolielinten pahanlaatuiset kasvaimet C60-C63	
Virtsaelinten pahanlaatuiset kasvaimet C64-C68	
Silmän, keskushermoston ja aivohermojen pahanlaatuiset kasvaimet C69-C72	
Kilpirauhasen ja muiden umpirauhasen pahanlaatuiset kasvaimet C73-C75	
Pahanlaatuiset kasvaimet, joiden sijaintipaikka on epäselvä, sekundaarinen tai määrittämätön C76-C80, C97	
Imukudoksen, verta muodostavien kudosten ja lähisukuisten kudosten pahanlaatuiset kasvaimet C81-C96	
Pintasyövät D04	
Keskushermostokalvojen ja aivohermojen hyvänlaatuiset kasvaimet	
Kasvu- ja leviämistaipumukseltaan epäselvät tai tuntemattomat kasvaimet	
Krooniset hankinnaiset ja perinnölliset anemiat, hyytymyshäiriöt, neutropenia	
Immuunipuutokset / immunologiset häiriöt	
Amyloidoosit	
Kilpirauhasen vajaatoiminta	
Diabetes	
Hypertyreoosi	
Struuma	
Hyperparatyreoosi	
Lihavuus	
Päihde- ja riippuvuushäiriöt (pl. Opioidiriippuvuus)	
Opioidiriippuvuus	
Tupakoinnin aiheuttamat haitat	

Psykoosisairaudet ja kaksisuuntainen mielialahäiriö	
Masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt	
Dissosiaatio- ja somatisaatiohäiriöt	
Laihuushäiriö	
Syömishäiriöt (pl. Laihuushäiriö)	
Unihäiriöt	
Persoonallisuushäiriöt	
Oppimiskyvyn vaikeudet yhdistettynä muihin kuin laaja-alaisiin kehityshäiriöihin	
Laaja-alaiset kehityshäiriöt ("autismispektri")	
Tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöt	
Sekavuustilat ja elimelliset aivo-oireyhtymät	
Transsukupuolisuus ja määrittämätön sukupuoli-identiteetin häiriö	
Määrittämätön mielenterveyden häiriö	
Hengityshalvaus	
Parkinson ja muut rappeuttavat liikehäiriösairaudet	
Epilepsia	
Uniapnea	
Neuroimmunologiset sairaudet	
Keskushermoston ja ääreishermoston tulehdus/tulehdukselliset sairaudet	
Migreeni ja muut päänsärkysairaudet, muu krooninen kipu	
Hydrokefalus	
Neuromuskulaarisairaudet	
Allerginen silmätulehdus + allerginen nuha	
Silmien rappeumataudit	
Glaukooma	
Näkövammaisuus (ne, joilla ei tietoa WHO-luokituksesta)	
Silmien sarveiskalvosairaudet	
Silmien verkkokalvoirtaumat ja verisuonitukokset	
Silmien taittovirheet	
Silmien lasiaissairaudet	
Korvakirurgia	
Huimaus/Korvan tasapainoelimen häiriöt	
Johtumistyyppinen ja sensorineuraalinen kuulonalenema	
Verenpainetauti	
Sepelvaltimotauti	
Eteisvärinä	
Sydämen vajaatoiminta	

Aivoverenkiertohäiriöt	
Ateroskleroosi	
Sydämen läppäsairaudet	
Kardiomyopatiat	
Sydämen johtumishäiriöt	
Keuhkoveritulppa	
Rinta-aortan aneurysmat	
Keuhkokuume	
COPD	
Astma	
Keuhkokudoksen sairaudet	
Hengityselinten krooninen toimintavajaus	
Hammaskaries ja hammasytimen ja hampaanjuuren kärkeä ympäröivien kudosten sairaudet	
Purentaelimen poikkeavuudet	
Kiinnityskudossairaudet	
”Suun protetiikka”	
Refluksi ja ulcus	
Divertikkelit ja ärtyvä suoli	
Sappirakon ja sappiteiden sairaudet	
Maksan tulehdussairaudet ja vajaatoiminta	
Crohnin tauti ja haavainen koliitti	
Keliakia	
Atooppinen ekseema	
Psoriaasi	
Krooniset haavat	
Allerginen kosketusihottuma	
Aktiininen keratoosi	
Nivelreuma	
Artroosisairaudet	
Olkapään vaivat	
Muualla luokittelemattomat muut nivelsairaudet	
Selkärangan sairaudet	
Luukato	
Polven sisäiset viat	
Varpaiden hankinnaiset epämuotoisuudet	
Raajakipu	
Munuaisten vajaatoiminta	

Munuaissairaudet	
Virtsakivet ja virtsaushäiriöt	
Endometrioosi	
Kohdunkaulan dysplasia	
Kuukautisvuotohäiriöt	
Hedelmättömyys	
Miehen sukupuolielinten sairaudet	
Vammat ja myrkytykset	
Lonkkamurtuma	
WHO:n näkövammaluokitus, 1. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 2. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 3. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 4. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 5. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, määrittelemätön (9. aste)	
Raskauden enneaikaisuus päivinä, 1. aste	
Raskauden enneaikaisuus päivinä, 2. aste	
Synnytys	
Työkyvytön, 1. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 2. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 3. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 4. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 5. ikäkvantiili	
Työllinen	
Opiskelija	
Varusmies	
Toinen aste	
Korkeakoulu	
Asuntokunnan käyttötulo per kulutusyksiköt, luonnollinen logaritmi	
Naimaton	
Eronnut	
Leski	
Yhden aikuisen perhe	
Yksinasuja, alle 75v	
Yksinasuja, 75-84v	
Yksinasuja, 85-89v	
Yksinasuja, vähintään 90v	
Taustamaa ei Suomi	

Matka-aika minuutteina, 1. aste	
Matka-aika minuutteina, 2. aste	
Vakiotermi (asukaskohtainen erä)	
Vanhustenhuollon tarvetekijät	Painokerroin
Ikä 65-70v, nainen	
Ikä 71-75v, nainen	
Ikä 76-80v, nainen	
Ikä 81-85v, nainen	
Ikä 86-90v, nainen	
Ikä 91-95v, nainen	
Ikä väh. 96v, nainen	
Ikä 71-75v, mies	
Ikä 76-80v, mies	
Ikä 81-85v, mies	
Ikä 86-90v, mies	
Ikä 91-95v, mies	
Ikä väh. 96v, mies	
Tuberkuloosi	
Ruusut	
Krooniset hankinnaiset ja perinnölliset anemiat, hyytymyshäiriöt, neutropenia	
Diabetes	
Lihavuus	
Päihde- ja riippuvuushäiriöt (pl. Opioidiriippuvuus)	
Psykoosisairaudet ja kaksisuuntainen mielialahäiriö	
Masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt	
Dissosiaatio- ja somatisaatiohäiriöt	
Sekavuustilat ja elimelliset aivo-oireyhtymät	
Muistisairaudet ja Alzheimerin tauti	
Hengityshalvaus	
Parkinson ja muut rappeuttavat liikehäiriösairaudet	
Epilepsia	
CP-oireyhtymä	
Neuroimmunologiset sairaudet	
Keskushermoston ja ääreishermoston tulehdus/tulehdukselliset sairaudet	
Hydrokefalus	
Neuromuskulaarisairaudet	
Eteisvärinä	

Sydämen vajaatoiminta	
Aivoverenkiertohäiriöt	
Ateroskleroosi	
Keuhkoveritulppa	
Keuhkokuume	
Hengityselinten krooninen toimintavajaus	
Hammaskaries ja hammasytimen ja hampaanjuuren kärkeä ympäröivien kudosten sairaudet	
Refluksi ja ulcus	
Krooniset haavat	
Nivelreuma	
Artroosisairaudet	
Luukato	
Munuaissairaudet	
Virtsakivet ja virtsaushäiriöt	
Vammat ja myrkytykset	
Lonkkamurtuma	
WHO:n näkövammaluokitus, 1. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 2. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 3. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 4. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 5. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, määrittelemätön (9. aste)	
Toinen aste	
Korkeakoulu	
Asuntokunnan käyttötulo per kulutusyksiköt, luonnollinen logaritmi	
Naimaton	
Eronnut	
Leski	
Taustamaa ei Suomi	
Vakiotermin (asukaskohtainen erä)	

Sosiaalihuollon tarvetekijät	Painokerroin
Nainen	
Ikä 0v	
Ikä 1-6v	
Ikä 7-12v	

Ikä 13-18v	
Ikä 19-25v	
Ikä 26-30v	
Ikä 31-35v	
Ikä 36-40v	
Ikä 46-50v	
Ikä 51-55v	
Ikä 56-60v	
Ikä 61-65v	
Ikä 66-70v	
Ikä 71-75v	
Ikä 76-80v	
Ikä 81-85v	
Ikä 86-90v	
Ikä 91-95v	
Ikä vähintään 96v	
HIV, C-hepatiitti	
Ruusut	
Päihde- ja riippuvuushäiriöt (pl. Opioidiriippuvuus)	
Opioidiriippuvuus	
Psykoosisairaudet ja kaksisuuntainen mielialahäiriö	
Masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt	
Älyllinen kehitysvammaisuus	
Laaja-alaiset kehityshäiriöt ("autismispektri")	
Tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöt	
Muistisairaudet ja Alzheimerin tauti	
Hengityshalvaus	
Parkinson ja muut rappeuttavat liikehäiriösairaudet	
Epilepsia	
CP-oireyhtymä	
Neuroimmunologiset sairaudet	
Keskushermoston ja ääreishermoston tulehdus/tulehdukselliset sairaudet	
Hydrokefalus	
Neuromuskulaarisairaudet	
Aivoverenkiertohäiriöt	
Keuhkokuume	
COPD	

Hengityselinten krooninen toimintavajaus	
Hammaskaries ja hammasytimen ja hampaanjuuren kärkeä ympäröivien kudosten sairaudet	
Kiinnityskudossairaudet	
Krooniset haavat	
Nivelreuma	
Raajakipu	
Munuaissairaudet	
Hedelmättömyys	
Vammat ja myrkytykset	
WHO:n näkövammaluokitus, 1. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 2. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 3. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 4. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, 5. aste	
WHO:n näkövammaluokitus, määrittelemätön (9. aste)	
Työkyvytön, 1. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 2. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 3. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 4. ikäkvantiili	
Työkyvytön, 5. ikäkvantiili	
Työllinen	
Opiskelija	
Varusmies	
Toinen aste	
Korkeakoulu	
Asuntokunnan käyttötulo per kulutusyksiköt, luonnollinen logaritmi	
Naimaton	
Eronnut	
Leski	
Yhden aikuisen perhe	
Taustamaa ei Suomi	
Vakiotermi (asukaskohtainen erä)	

2.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 25 §:n 2 momentti, 34 §:n 1 momentti, 38 §:n 4 momentti, 40 §:n 1 momentti, 57 §:n 4 ja 5 momentti, 58 §:n 3 momentti, sekä
lisätään 23 §:än uusi 3 momentti ja 45 §:än 3 momentti seuraavasti:

23 §

Kustannustenjaon tarkistus

Kustannustenjaon tarkistus perustuu jäljempänä 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotukseen, joka tarkistetaan sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään. Laskennassa huomioidaan 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotuksen muutos sitä edeltävään varainhoitovuoteen nähden sekä mainitussa momentissa tarkoitetulle varainhoitovuodelle tehty kustannustenjaon tarkistus.

25 §

Käyttökustannuksia koskeva tietojen keruu ja tietopohja

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista. Jos mainitun ajankohdan mukaisia tietoja ei ole käytettävissä, käytetään tältä osin viimeisimpiä mainittua ajankohtaa edeltäviä tietoja.

34 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esiopetusta ja perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden joulukuun 15 päivänä muu kuin oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 35—38 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

38 §

Erikoissairaanhoidossa olevan, koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettua korvausta varainhoitovuodelle laskettaessa otetaan vähennyksinä huomioon 34 §:ssä ja 35 §:n 1—5 momentissa tarkoitettu, varainhoitovuoden joulukuun 15 päivän tilanteen mukaan oppilaasta opetuksen järjestäjälle maksettu osuus kuntakohtaisesta, oppilaan iän mukaan määräytyvästä kotikuntakorvauksesta ja varainhoitovuonna oppilaalle järjestetyn opetuksen tai toiminnan järjestämisestä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n perusteella maksettava rahoitus varainhoitovuoden yksikköhinnan mukaan laskettuina.

40 §

Kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimittaminen

Kunnan ja muun opetuksen järjestäjän on toimitettava valtiovarainministeriölle kotikuntakorvausten keskitettyä maksamista varten tiedot esi- ja perusopetusta saavien oppilaiden määristä jaoteltuina ikäluokittain ja kotikunnittain niiden oppilaiden osalta, joille ne ovat järjestäneet 34 §:ssä, 35 §:n 1—5 momentissa taikka 36 tai 37 §:ssä tarkoitettua kotikuntakorvaukseen oikeutavaa esi- tai perusopetusta varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden joulukuun 15 päivänä.

45 §

Päätös valtionosuuden myöntämisestä sekä veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenestysten korvauksesta

Riippumatta siitä, mitä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003) säädetään sähköisestä tiedoksiannosta, tässä pykälässä tarkoitettu päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisesti ilman asianomaisen suostumusta.

57 §

Voimaantulo

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirron vuoksi kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tulojen ja kustannusten erotus otetaan huomioon peruspalvelujen valtionosuudessa. Jos kunnilta on tarkistuksen perusteella

koko maan tasolla siirtynyt tuloja vähemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä vähennetään kunnille myönnettävästä valtionosuudesta. Jos tuloja on siirtynyt enemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä lisätään kunnille myönnettävään valtionosuuteen. Vähennys tai lisäys otetaan huomioon valtionosuudessa asukaskohtaisesti tasasuuruksina erinä kunnittain vuosina 2024 ja 2025.

Tässä pykälässä tarkoitetut tarkistukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti.

58 §

Perushintojen määräytyminen vuonna 2023

Edellä 2 momentissa tarkoitetut perushinnat ovat vuoden 2022 tasossa seuraavat:

Ikäluokittaiset perushinnat	euroa/asukas
0–5-vuotiaat	7 692,93
6-vuotiaat	8 162,12
7–12-vuotiaat	7 807,94
13–15-vuotiaat	11 668,91
16 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat	60,00
Muut perushinnat	euroa/asukas
Työttömyyskerroin	65,30
Vieraskielisyys	1 619,05
Kaksikielisyys	277,15
Saaristoisuus; saaristokunta	381,47
Saaristoisuus; saaristo-osakunta	279,05
Asukastiheyskerroin	39,15
Koulutustaustakerroin	26,80
Syrjäisyyden lisäosa	59,00
Työpaikkaomavaraisuuden lisäosa	12,35
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	18,20
Asukasmäärän kasvu	9,65
Saamelaiden kotiseutualueen kunnan lisäosa	862,65

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta annetun lain 55 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta annetun lain (616/2021) 55 § seuraavasti:

55 §

Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2023

Kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä 12,64 prosenttiyksiköllä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain 91 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 91 b §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 624/2021, seuraavasti:

91 b §

Kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvät tilapäiset säännökset

Poiketen siitä, mitä 91 a §:ssä säädetään, kunta ilmoittaa vuodelle 2023 tuloveroprosentin prosenttiyksikön sadasosan tarkkuudella. Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2023 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettyinä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai kunnan ilmoittama tuloveroprosentti poikkeaa sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon annettun lain (616/2021) 55 §:ssä säädetystä, verotuksessa voidaan noudattaa vuoden 2022 tuloveroprosenttia vähennettynä 12,64 prosenttiyksiköllä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

tuloverolain 124 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuloverolain (1535/1992) 124 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa 619/2021, seuraavasti:

124 §

Veron määräytyminen

Kultakin vuodelta toimitettavassa ansiotulon verotuksessa sovellettavasta veroasteikoista säädetään erikseen. Asteikon veroprosentteja alennetaan 12,64 prosenttiyksiköllä laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiokonttorista annetun lain (305/1991) 2 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 557/2020, seuraavasti:

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, jollei toimivallasta muualla toisin säädetä:

4) toimia kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena sekä rekisterinpitäjänä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Kuntaministeri Sirpa Paatero

1.

Laki

hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 3 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti, 13 §:n 3 momentti ja 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu lain liite; sekä

lisätään 10 §:än 2 momentti ja lakiin 20 a ja 35 a § seuraavasti:

Vahvistettu laki

Ehdotus

3 §

3 §

Valtion rahoitus hyvinvointialueille

Valtion rahoitus hyvinvointialueille

Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella siten kuin jäljempänä tarkemmin säädetään. Näiden määräytymistekijöiden osuudet lain voimaantulovuotta edeltävänä vuotena ovat seuraavat:

Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, *yliopistosairaalalisän*, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella siten kuin jäljempänä tarkemmin säädetään. Näiden määräytymistekijöiden osuudet lain voimaantulovuotta edeltävänä vuotena ovat seuraavat:

Osuus hyvinvointialueiden rahoituksesta	prosenttia
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä	97,694, josta
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,572
Asukasmäärä	13,115
Asukastiheys	1,465
Vieraskielisyys	1,954
Kaksikielisyyys	0,488

Osuus hyvinvointialueiden rahoituksesta	prosenttia
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä	97,715, josta
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,589
Asukasmäärä	11,456
Asukastiheys	1,466
Vieraskielisyys	1,954

Vahvistettu laki

Saamenkielisyys	0,013
Saaristoisuus	0,110
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,977
Pelastustoimi yhteensä	2,306, josta
Asukasmäärä	1,499
Asukastiheys	0,115
Riskitekijät	0,692

7 §

Palvelutarpeen muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä palvelutarpeen muutos otetaan huomioon siihen määrään asti, että käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta, joka on seuraava:

- 1) 1,04 prosenttia vuonna 2023;
- 2) 1,03 prosenttia vuonna 2024;
- 3) 1,07 prosenttia vuonna 2025;
- 4) 1,05 prosenttia vuonna 2026.

8 §

Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti.

Ehdotus

Kaksikielisyys	0,489
Saamenkielisyys	0,013
Saaristoisuus	0,110
<i>Yliopistosairaalisä</i>	1,661
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,977
Pelastustoimi yhteensä	2,285, josta
Asukasmäärä	1,486
Asukastiheys	0,114
Riskitekijät	0,686

7 §

Palvelutarpeen muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä palvelutarpeen muutos otetaan huomioon siihen määrään asti, että käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta, joka on seuraava:

- 1) 1,02 prosenttia vuonna 2023;
- 2) 1,05 prosenttia vuonna 2024;
- 3) 1,07 prosenttia vuonna 2025;
- 4) 1,02 prosenttia vuonna 2026.

8 §

Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti. *Kustannustason muutosta laskettaessa otetaan huomioon hyvinvointialueiden edellisen vuoden laskennalliset*

Vahvistettu laki

Ehdotus

kustannukset, palvelutarpeen muutos sekä toteutuneiden kustannusten jälkikäteinen tarkistus.

10 §

Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen

10 §

Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen

Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen perustuu 1 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotukseen, joka tarkistetaan 8 §:n 1 momentin mukaisesti sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään. Laskennassa huomioidaan 1 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotuksen muutos sitä edeltävään varainhoitovuoteen nähden sekä mainitussa momentissa tarkoitetulle varainhoitovuodelle tehty jälkikäteinen tarkistus.

13 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten perusteet.

13 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten perusteet

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia tehtäväkohtaisia painotuksia:

Terveydenhuolto	59,16 prosenttia
Vanhustenhuolto	19,78 prosenttia
Sosiaalihuolto	21,06 prosenttia

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia tehtäväkohtaisia painotuksia:

Terveydenhuolto	58,86 prosenttia
Vanhustenhuolto	19,75 prosenttia
Sosiaalihuolto	21,39 prosenttia

20 a §

Yliopistosairaалalissä

Yliopistosairaalan perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset

lasketaan kertomalla yliopistosairaalan perushinta hyvinvointialueen asukkaiden määrällä. Yliopistosairaalalisä otetaan huomioon niille hyvinvointialueille, joissa on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 34 §:ssä tarkoitettu yliopistolinen sairaala, sekä Uudenmaan hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille.

35 a §

Hyvinvointialuekohtainen korvaus vuonna 2024

Hyvinvointialueen rahoitukseen tehdään vuonna 2024 erillinen kertaluonteinen lisäys tai siitä tehdään erillinen kertaluonteinen vähennys, jos hyvinvointialueelle vuonna 2023 myönnetyn valtion rahoituksen euromäärä on 35 §:n 6 momentissa tarkoitetun tarkistuksen perusteella ollut hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneita kustannuksia pienempi tai suurempi. Lisäys tai vähennys lasketaan siten, että hyvinvointialueelle vuonna 2023 myönnettyä valtion rahoitusta verrataan euromäärään, joka hyvinvointialueelle olisi myönnetty valtion rahoituksena, jos laskennassa olisi vuoden 2022 kuntien talousarviotietojen sijasta käytetty vuoden 2022 palvelukohtaisia tilinpäätöstietoja. Lisäys tai vähennys on näin saadun erotuksen suuruisen.

Hyvinvointialueelle vuonna 2023 maksettu lisärahoitus vähennetään kyseiselle hyvinvointialueelle 1 momentin nojalla myönnettävästä rahoituksen lisäyksestä.

Tässä pykälässä tarkoitettujen rahoituksen lisäysten yhteismäärä vähennetään hyvinvointialueiden toteutuneista kustannuksista ja rahoituksen vähennysten yhteismäärä lisätään hyvinvointialueiden toteutuneisiin kustannuksiin laskettaessa 10 §:ssä tarkoitettua laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotusta varainhoitovuoden 2025 rahoitukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. . .

2.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 25 §:n 2 momentti, 34 §:n 1 momentti, 38 §:n 4 momentti, 40 §:n 1 momentti, 57 §:n 4 ja 5 momentti, 58 §:n 3 momentti, sekä
lisätään 23 §:än uusi 3 momentti ja 45 §:än 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

23 §

Kustannustenjaon tarkistus

Kustannustenjaon tarkistus

Kustannustenjaon tarkistus perustuu jäljempänä 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotukseen, joka tarkistetaan sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään. Laskennassa huomioidaan 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotuksen muutos sitä edeltävään varainhoitovuoteen nähden sekä mainitussa momentissa tarkoitetulle varainhoitovuodelle tehty kustannustenjaon tarkistus.

25 §

25 §

Käyttökustannuksia koskeva tietojen keruu ja tietopohja

Käyttökustannuksia koskeva tietojen keruu ja tietopohja

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista.

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista. Jos mainitun ajankohdan mukaisia tietoja ei ole käytettävissä, käytetään tältä osin viimeimpiä mainittua ajankohtaa edeltäviä tietoja.

34 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esiopetusta ja perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 35–38 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

34 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esiopetusta ja perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden *joulukuun 15 päivänä* muu kuin oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 35–38 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

38 §

Erikoissairaanhoidossa olevan, koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettua korvausta varainhoitovuodelle laskettaessa otetaan vähennyksinä huomioon 34 §:ssä ja 35 §:n 1–5 momentissa tarkoitettu, varainhoitovuoden lopun tilanteen mukaan oppilaasta opetuksen järjestäjälle maksettu osuus kuntakohtaisesta, oppilaan iän mukaan määräytyvästä kotikuntakorvauksesta ja varainhoitovuonna oppilaalle järjestetyn opetuksen tai toiminnan järjestämisestä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n perusteella maksettava rahoitus varainhoitovuoden yksikköhinnan mukaan laskettuina.

38 §

Erikoissairaanhoidossa olevan, koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettua korvausta varainhoitovuodelle laskettaessa otetaan vähennyksinä huomioon 34 §:ssä ja 35 §:n 1–5 momentissa tarkoitettu, varainhoitovuoden *joulukuun 15 päivän* tilanteen mukaan oppilaasta opetuksen järjestäjälle maksettu osuus kuntakohtaisesta, oppilaan iän mukaan määräytyvästä kotikuntakorvauksesta ja varainhoitovuonna oppilaalle järjestetyn opetuksen tai toiminnan järjestämisestä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n perusteella maksettava rahoitus varainhoitovuoden yksikköhinnan mukaan laskettuina.

40 §

40 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimitaminen

Kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimitaminen

Kunnan ja muun opetuksen järjestäjän on toimitettava valtiovarainministeriölle kotikuntakorvauksien keskitettyä maksamista varten tiedot esi- ja perusopetusta saavien oppilaiden määristä jaoteltuina ikäluokittain ja kotikunnittain niiden oppilaiden osalta, joille ne ovat järjestäneet 34 §:ssä, 35 §:n 1–5 momentissa taikka 36 tai 37 §:ssä tarkoitettua kotikuntakorvaukseen oikeuttavaa esi- tai perusopetusta varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa.

Kunnan ja muun opetuksen järjestäjän on toimitettava valtiovarainministeriölle kotikuntakorvauksien keskitettyä maksamista varten tiedot esi- ja perusopetusta saavien oppilaiden määristä jaoteltuina ikäluokittain ja kotikunnittain niiden oppilaiden osalta, joille ne ovat järjestäneet 34 §:ssä, 35 §:n 1–5 momentissa taikka 36 tai 37 §:ssä tarkoitettua kotikuntakorvaukseen oikeuttavaa esi- tai perusopetusta varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden *joulukuun 15 päivänä*.

45 §

45 §

Päätös valtionosuuden myöntämisestä sekä veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta

Päätös valtionosuuden myöntämisestä sekä veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta

57 §

57 §

Voimaantulo

Voimaantulo

Jos tarkistuksen jälkeen todetaan, että kunnalle on maksettu valtionosuutta vuonna 2023 enemmän tai vähemmän kuin 3 momentissa tarkoitettun laskennan mukaan kuuluisi, erotusta vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta tasasuuruusina erinä vuosina 2024 ja 2025.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirron vuoksi kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tulosten ja kustannusten erotus otetaan huomioon peruspalvelujen valtionosuudessa. Jos kunnilta on tarkistuksen perusteella koko maan tasolla siirtynyt tuloja vähemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä vähennetään kunnille myönnettävästä valtionosuudesta.

Voimassa oleva laki

Tässä pykälässä tarkoitetut tarkistukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuutta vähennetään tai lisätään siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

58 §

Perushintojen määräytyminen vuonna 2023

Ehdotus

Jos tuloja on siirtynyt enemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä lisätään kunnille myönnettävään valtionosuuteen. Vähennys tai lisäys otetaan huomioon valtionosuudessa asukaskohtaisesti tasasuuruksina erinä kunnittain vuosina 2024 ja 2025.

Tässä pykälässä tarkoitetut tarkistukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti.

58 §

Perushintojen määräytyminen vuonna 2023

Ikäluokittaiset perushinnat	euroa/asukas	Ikäluokittaiset perushinnat	euroa/asukas
0–5-vuotiaat	6630,81	0–5-vuotiaat	7 692,93
6-vuotiaat	7044,98	6-vuotiaat	8 162,12
7–12-vuotiaat	5899,65	7–12-vuotiaat	7 807,94
13–15-vuotiaat	10112,52	13–15-vuotiaat	11 668,91
16 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat	60,00	16 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat	60,00
Muut perushinnat	euroa/asukas	Muut perushinnat	euroa/asukas
Työttömyyskerroin	66,40	Työttömyyskerroin	65,30
Vieraskielisyys	1 424,18	Vieraskielisyys	1 619,05
Kaksikielisyys	245,55	Kaksikielisyys	277,15
Saaristoisuus; saaristokunta	337,97	Saaristoisuus; saaristokunta	381,47
Saaristoisuus; saaristo-osa-kunta	247,24	Saaristoisuus; saaristo-osa-kunta	279,05
Asukastiheyskerroin	34,69	Asukastiheyskerroin	39,15
Koulutustaustakerroin	24,00	Koulutustaustakerroin	26,80
Syrjäisyyden lisäosa	55,00	Syrjäisyyden lisäosa	59,00
Työpaikkaomavaraisuuden lisäosa	11,50	Työpaikkaomavaraisuuden lisäosa	12,35
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	18,23	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	18,20

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Asukasmäärän kasvu	9,00	Asukasmäärän kasvu	9,65
Saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosa	821,89	Saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosa	862,65

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

3.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista koskevan lain 55 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista koskevan lain (616/2021) 55 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

55 §

55 §

Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2023

Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2023

Kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä 13,26 prosenttiyksiköllä.

Kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä **12,64** prosenttiyksiköllä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

4.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain 91 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 91 b §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 624/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

91 b §

Kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvät tilapäiset säännökset

Poiketen siitä, mitä 91 a §:ssä säädetään, kunta ilmoittaa vuodelle 2023 tuloveroprosentin prosenttiyksikön sadasosan tarkkuudella. Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2023 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettyinä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai kunnan ilmoittama tuloveroprosentti poikkeaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain (616/2021) 55 §:ssä säädetystä, verotuksessa voidaan noudattaa vuoden 2022 tuloveroprosenttia vähennettynä 13,26 prosenttiyksiköllä.

91 b §

Kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvät tilapäiset säännökset

Poiketen siitä, mitä 91 a §:ssä säädetään, kunta ilmoittaa vuodelle 2023 tuloveroprosentin prosenttiyksikön sadasosan tarkkuudella. Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2023 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettyinä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai kunnan ilmoittama tuloveroprosentti poikkeaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain (616/2021) 55 §:ssä säädetystä, verotuksessa voidaan noudattaa vuoden 2022 tuloveroprosenttia vähennettynä 12,64 prosenttiyksiköllä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

tuloverolain 124 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuloverolain (1535/1992) 124 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa 619/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

124 §

124 §

Veron määräytyminen

Veron määräytyminen

Kultakin vuodelta toimitettavassa ansiotulon verotuksessa sovellettavasta veroasteikoista säädetään erikseen. Asteikon veroprosentteja alennetaan 13,26 prosenttiyksiköllä laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa.

Kultakin vuodelta toimitettavassa ansiotulon verotuksessa sovellettavasta veroasteikoista säädetään erikseen. Asteikon veroprosentteja alennetaan 12,64 prosenttiyksiköllä laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiokonttorista annetun lain (305/1991) 2 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 557/2020, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, jollei toimivallasta muualla toisin säädetä:

Valtiokonttorin tehtävänä on, jollei toimivallasta muualla toisin säädetä:

4) toimia kuntien taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena sekä rekisterinpitäjänä;

4) toimia kuntien *ja hyvinvointialueiden* taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena sekä rekisterinpitäjänä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..